

Maalittamisen rikosoikeudellinen sääntely

Lausuntotiivistelmä

Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2022:43

Maalittamisen rikosoikeudellinen sääntely

Lausuntotiivistelmä

Lainsäädäntöneuvos Janne Kanerva

Oikeusministeriö Helsinki 2022

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti

Beställningar av publikationer

**Valtioneuvoston
verkkokirjakauppa**

Statsrådets
nätbokhandel

vnjulkaisumyynti.fi

Oikeusministeriö

CC BY-SA 4.0

ISBN pdf: 978-952-400-362-9

ISSN pdf: 2490-1172

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2022

Maalittamisen rikosoikeudellinen sääntely Lausuntotiivistelmä

Oikeusministeriön julkaisu, Mietintöjä ja lausuntoja 2022:43		Teema	Mietintöjä ja lausuntoja
Julkaisija	Oikeusministeriö		
Tekijä/t	Janne Kanerva		
Kieli	suomi	Sivumäärä	57

Tiivistelmä

Oikeusministeriön 7.9.2022 julkaistussa arviomuistiossa katsottiin olevan perusteita säätää maalittaminen rangaistavaksi erillisenä rikoksena. Sen estämisessä ja selvittämisessä voitaisiin käyttää televalvontaa. Oikeusministeriö pyysi arviomuistiossa lausunnon 48 taholta. Niitä tuli 31 lausuntoa. Lisäksi tuli 28 muuta lausuntoa (16 lausuntoa yksityishenkilöiltä).

Muiden kuin yksityishenkilöiden lausunnoista noin puolessa suhtauduttiin selvästi myönteisesti maalittamisen säätämiseen rangaistavaksi. Kriminalisoinnille näki tarvetta ja edellytyksiä enemmistö niistä lausunnonantajista, jotka nimenomaisesti lausuivat tarpeesta ja edellytyksistä. Lausunnon antaneista yksityishenkilöistä selvä enemmistö vastusti maalittamisen säätämistä rangaistavaksi.

Merkittävä osa lausunnonantajista piti arviomuistiossa omaksuttua maalittamisen määritelmää tekojen ja/tai kohdehenkilöiden osalta liian suppeana tai ainakin laajemman määritelmän omaksumista harkinnan arvoisena. Tämä heijastui myös lausumiin maalittamisen tunnusmerkistöstä. Luonnosteltuun tunnusmerkistöön katsottiin muutenkin liittyvän täsmentämistarpeita.

Rangaistusasteikosta lausuneiden enemmistö piti arviomuistion mukaista enimmäisrangaistusta liian matalana. Kannatusta saivat 1 vuoden 6 kuukauden ja kahden vuoden enimmäisvankeusrangaistus erityisesti syyteoikeuden vanhentumiseen liittyvistä syistä.

Maalittamisen säätämistä virallisen syytteen alaiseksi kannatti enemmistö siitä lausuneista. Sama koski pääosin myös televalvontaa koskevia muutoksia.

Asiasanat rikosoikeus, maalittaminen, sananvapaus, televalvonta

ISBN PDF	978-952-400-362-9	ISSN PDF	2490-1172
Asianumero	VN/4305/2022	Hankenumero	OM008:001/2022

Julkaisun osoite <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-362-9>

Straffrättslig reglering om riktade trakasserier Sammandrag av remissvaren

Justitieministeriets publikationer, Betänkanden och utlåtanden 2022:43	Tema	Betänkanden och utlåtanden	
Utgivare	Justitieministeriet		
Författare	Janne Kanerva		
Språk	finska	Sidantal	57

Referat

I justitieministeriets bedömningspromemoria av den 7 september 2022 ansågs det finnas grunder för att kriminalisera riktade trakasserier som ett separat brott. Det ska vara möjligt att använda teleövervakning för att förhindra och utreda riktade trakasserier. Justitieministeriet sände bedömningspromemorian på remiss till 48 instanser och 31 av dessa lämnade in ett utlåtande. Dessutom kom det in 28 andra utlåtanden (16 utlåtanden från privatpersoner).

I cirka hälften av de utlåtanden som lämnats in av andra än privatpersoner förhöll man sig klart positivt till att kriminalisera riktade trakasserier. Majoriteten av de remissinstanser som uttryckligen yttrade sig om behovet av och förutsättningar för kriminalisering ansåg det finnas både behov och förutsättningar. En klar majoritet av de privatpersoner som yttrade sig om förslaget var emot kriminalisering av riktade trakasserier.

En betydande del av remissinstanserna ansåg att den definition av riktade trakasserier som ingår i bedömningspromemorian är för snäv med tanke på vad som avses med gärningar och/eller målpersoner eller att man minst bör överväga en mer omfattande definition. Detta återspeglades också i uttalandena om rekvisitet för riktade trakasserier. Enligt utlåtandena finns det också i övrigt behov att precisera det föreslagna rekvisitet.

Majoriteten av dem som har kommenterat straffskalan ansåg att maximistraffet som föreslås i bedömningspromemorian är för lindrigt. Understöd gavs till ett maximistraff på 1 år 6 månader och två år speciellt på grund av orsaker som har att göra med preskription av åtalsrätten.

Majoriteten av remissinstanserna understödde förslaget om att riktade trakasserier ska stå under allmänt åtal. Detsamma gällde i regel också de ändringar som föreslås i fråga om teleövervakning.

Nyckelord straffrätt, riktade trakasserier, yttrandefrihet, teleövervakning

ISBN PDF	978-952-400-362-9	ISSN PDF	2490-1172
Ärendenummer	VN/4305/2022	Projektnummer	OM008:001/2022

URN-adress <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-362-9>

Sisältö

1	Johdanto	6
1.1	Arviomuistio	6
1.2	Pyydetyt ja saadut lausunnot	9
2	Yleistä	12
3	Maalittamisen määritelmä	20
4	Tarve säätää maalittaminen rangaistavaksi ja rangaistavaksi säätämisen edellytykset	26
5	Maalittamisen tunnusmerkistö	31
6	Maalittamisen rangaistusasteikko	39
7	Maalittamisen yritys	42
8	Syyteoikeusjärjestelyt	44
9	Salaiset pakkokeinot ja salaiset tiedonhankintakeinot	47
10	Ehdotusten vaikutukset	51
11	Muut asiat	55

1 Johdanto

1.1 Arviomuistio

Tämän lausuntotiivistelmän laatijan tehtäväksi annettiin laatia arviomuistio siitä, tarvitaanko maalittamiseen puuttumisen tehostamiseksi rikoslainsäädännön muutoksia. Lainsäädännön muutostarpeiden ilmetessä oli arviomuistiossa samalla luonnosteltava muutokset, mahdollisuuksien mukaan myös rikoslainsäädännön muuttamisesta aiheutuvat muut lainsäädäntömuutokset. Arviomuistion laatimisen ajaksi asetettiin 15.2.–31.8.2022. Arviomuistio ”Maalittamisen rikosoikeudellinen sääntely” julkaistiin 7.9.2022 (Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2022:29).

Arviomuistion jaksossa 1 todetun johdannon jälkeen arviomuistion jaksossa 2 käsitellään eri lähteisiin perustuen maalittamista ilmiönä (maalittamisen eri yhteyksissä esitetyt määritelmät, maalittamisen haittavaikutukset ja maalittaminen eri ammattiryhmiin kohdistuvana ilmiönä). Maalittamiselle ei ole vakiintunut yleisesti hyväksyttyä määritelmää, mutta samanlaisia elementtejä on useissa määritelmässä ja ilmiön kuvauksissa.

Arviomuistion jaksossa 3 käsitellään maalittamisen kannalta merkityksellisiä rikoslain (39/1889) 14, 16, 17, 21, 24 ja 25 luvun rangaistussäännöksiä. Lisäksi käydään läpi osallisuutta koskevat rikoslain 5 luvun säännökset, eräät sanavapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annetun lain (460/2003) rikosoikeudellista vastuuta koskevat säännökset ja aihepiiriin liittyvät syyteoikeutta koskevat säännökset.

Arviomuistion jaksossa 4 käsitellään muita kuin rikosoikeudellisia keinoja, jotka liittyvät edellä mainittuun sanavapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annettuun lakiin ja sähköisen viestinnän palveluista annettuun lakiin (917/2014), lähestymiskieltoon ja turvakieltoon, työturvallisuuteen ja yhdenvertaisuuslakiin (1325/2014) sekä poliisilakiin (872/2011) ja pakkokeinolakiin (806/2011).

Arviomuistion jakson 5 kansainvälisen vertailun tiedot perustuvat oikeusministeriön vuonna 2020 toteuttamaan kyselyyn, jonka tulosten mukaan missään siinä tarkastelluista seitsemästä vertailuvaltiosta ei ole maalittamisen erilliskriminalisointia.

Arviomuistion jaksossa 6 käydään läpi rangaistavaksi säätämisen reunaehdot, ensinnäkin sanavapauden rikosoikeuden käyttöä rajoittava merkitys ja perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset (PeVM 25/1994 vp). Huomioon otettaviin rikoslainsäädännön käytön yleisiin edellytyksiin ja kriminalisointiperiaatteisiin kuuluvat muiden ohessa rikoslainsäädännön käytön hyväksyttävä peruste, painava yhteiskunnallinen tarve, tunnusmerkistön

tarkkarajaisuutta edellyttävä laillisuusperiaate, rikosoikeuden käyttö viimesijaisena keinona ja oikeushyvien suojelun periaate.

Arvioinnin ja ehdotusten taustan päättävässä arviomuistion jaksossa 7 käydään läpi maalittamista koskevia jo tehtyjä arviointeja ja ehdotuksia.

Maalittamiselle ei ole yleisesti hyväksyttyä määritelmää, mutta eri yhteyksissä esitetyistä määritelmistä on koostettu määritelmä arviomuistiossa tehtävän arvioinnin pohjaksi (jakso 8.1):

- Maalittaminen tapahtuu internetin keskustelupalstoilla, sosiaalisessa mediassa tai muuten lähinnä yleisesti käytettävissä sähköisissä tietoverkoissa,
- maalittamisessa kohdehenkilöä uhataan tai painostetaan taikka tämän saattamiseksi epäedulliseen valoon loukataan tätä esittämällä väärä, vääristelty, halventava tai yksityiselämää koskeva tieto,
- maalittamisen kohteeksi valikoituu tietty henkilö työtehtäviensä tai yhteiskunnallisten tehtäviensä vuoksi,
- maalittamisen tarkoituksena on saada aikaan kohdehenkilöön kohdistuva järjestelmällinen häirintä, jolle on ominaista hänelle tulevien viestien ja/tai toimintaan osallistuvien henkilöiden suuri lukumäärä,
- maalittamisessa ovat tekijöinä sen käynnistäjä ja siihen käynnistymisen jälkeen joukolla osallistuvat ja
- maalittamisella pyritään saamaan kohdehenkilö toimimaan tietyllä tavalla (aktiivinen tekeminen tai pidättäytyminen jonkin toimen tekemisestä) tai saamaan aikaan kohdehenkilön toiminnan merkittävä haittaaminen siten, että maalittamisen vaikutukset ulottuvat kohdehenkilöä laajemmalle hänen toimintaympäristöönsä ja jopa laajemmin yhteiskuntaan.

Arviomuistion jakson 8.2 mukaan, vaikka rikoslaista löytyy varsin monia maalittamiseen tietyissä tilanteissa liittyviä rangaistussäännöksiä, siitä ei löydy maalittamisen osatekijät kokonaisuudessaan kattavaa rangaistussäännöstä. Myöskään rikoslain 5 luvun osallisuutta koskevat säännökset eivät välttämättä ole mainittavasti maalittamiseen soveltuvia. Sen jälkeen samassa jaksossa tilannetta arvioidaan rikoslainsäädännön käytön edellä todettujen reunaehtojen valossa. Johtopäätöksen mukaan on löydettävissä perusteita sille, että maalittaminen säädetään erikseen rangaistavaksi.

Todetun johdosta arviomuistioon sisältyy luonnos maalittamista koskevaksi rikoslain 25 luvun uudeksi 7 b §:ksi, jonka 1 momentissa säädettäisiin rangaistavaksi maalittamisen käynnistäminen ja siihen osallistuminen. Pykälän 2–4 momentissa otettaisiin huomioon sananvapaudesta johtuvat rangaistavuuden rajoitukset samalla tavalla kuin jo nykyisin otetaan eräissä rikoslain säännöksissä (yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen ja kunnianloukkaus):

7 b §

Maalittaminen

Joka

- 1) yleisesti käytettävää sähköistä tietoverkkoa käyttäen, tarkoituksenaan saada aikaan henkilöön tämän työtehtävien tai yhteiskunnallisten tehtävien vuoksi kohdistuva sellaisessa tietoverkossa tapahtuva järjestelmällinen häirintä, uhkaa tai painostaa kohdehenkilöä taikka esittää hänestä väärän, vääristellyn, halventavan tai yksityiselämää koskevan tiedon taikka
- 2) tietoisena toiminnan luonteesta osallistuu 1 kohdassa tarkoitettuun järjestelmälliseen häirintään uhkaamalla tai painostamalla kohdehenkilöä taikka esittämällä hänestä mainitussa kohdassa tarkoitetun tiedon
on tuomittava *maalittamisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuna tiedon esittämisenä ei pidetä sellaisen yksityiselämää koskevan tiedon, vihjauksen tai kuvan esittämistä politiikassa, elinkeinoelämässä tai julkisessa virassa tai tehtävässä taikka näihin rinnastettavassa tehtävässä toimivasta, joka voi vaikuttaa tämän toiminnan arviointiin mainitussa tehtävässä, jos esittäminen on tarpeen yhteiskunnallisesti merkittävän asian käsittelemiseksi.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuna tiedon esittämisenä ei myöskään pidetä arvostelua, joka kohdistuu toisen menettelyyn politiikassa, elinkeinoelämässä, julkisessa virassa tai tehtävässä, tieteessä, taiteessa taikka näihin rinnastettavassa julkisessa toiminnassa ja joka ei selvästi ylitä sitä, mitä voidaan pitää hyväksyttävänä.

Lisäksi 1 momentissa tarkoitettuna tiedon esittämisenä ei pidetä yleiseltä kannalta merkittävän asian käsittelemiseksi esitettyä ilmaisua, jos sen esittäminen, huomioon ottaen sen sisältö, toisten oikeudet ja muut olosuhteet, ei selvästi ylitä sitä, mitä voidaan pitää hyväksyttävänä.

Arviomuiston jaksossa 8.3 suoritettua arvioinnin perusteella maalittamisen rangaistusasteikoksi tulisi sakkoa tai enintään yksi vuosi vankeutta. Yritystä ei säädettäisi rangaistavaksi (jakso 8.4). Maalittaminen olisi virallisen syytteen alainen rikos. Maalittamiseen liittyviä muita rikoksia koskevia syyteoikeussäännöksiä ei ehdoteta muutettaviksi (jakso 8.5).

Arviomuiston jaksossa 8.6 käsitellään tarvetta muuttaa salaisia pakkokeinoja koskevan pakkokeinolain 10 luvun ja salaisia tiedonhankintakeinoja koskevan poliisilain 5 luvun säännöksiä siinä tapauksessa, että maalittaminen säädetään rangaistavaksi. Arvioinnin tuloksena ehdotetaan mainittujen lukujen säännöksiä muutettavaksi niin, että televalvontaa voitaisiin käyttää maalittamisen selvittämisessä ja estämisessä.

Arviomuiston jakson 10.1 mukaan rangaistavan käyttäytymisen alan laajentaminen parantaisi kohdehenkilön asemaa ja edistäisi hänen perusoikeuksiensa toteutumista sekä ilmentäisi sitä, että työtehtävässä tai yhteiskunnallisessa tehtävässä toimivaan henkilöön hänen sellaisen tehtävänsä vuoksi kohdistettava maalittaminen on paheksuttava teko.

Maalittamisen rangaistavaksi säätäminen edistäisi perusoikeuksien toteutumista myös yleisellä tasolla ja kansanvaltaisen ja demokraattisen yhteiskunnan toimintaedellytysten toteutumista.

Arviomuistion mukaan maalittamisen rangaistavaksi säätäminen taloudellisia vaikutuksia on erittäin vaikea arvioida, kun tiedossa ei ole, kuinka paljon ja minkälaisia ehdotetun maalittamiskriminalisoinnin piiriin kuuluvia tekoja nykyisin on. Samat arviointivaikeudet liittyvät ilmiön tulevaan kehitykseen. Arviomuistion jaksossa 10.2.2 esitetyn esimerkkilaskelman mukaan valtion lisäkustannukset voisivat tietyin pohjamäärein olla jonkin verran yli 800 000 euroa vuodessa.

1.2 Pyydetty ja saadut lausunnot

Arviomuistiosta pyydettiin lausunto 48 taholta lausuntopyynnöllä, joka julkaistiin lausuntopalvelu.fi-sivustolla. Lausuntoaika päättyi 31.10.2022. Lausunto saatiin 11.11.2022 mennessä 31 taholta. Työ- elinkeinoministeriö ja Lapin käräjäoikeus ainoastaan ilmoittivat, että niillä ei ole lausuttavaa. Lausunto pyydettiin seuraavilta tahoilta (tähdellä (*) merkityt antoivat lausunnon):

Liikenne- ja viestintäministeriö *
 Opetus- ja kulttuuriministeriö *
 Sisäministeriö *
 Sosiaali- ja terveysministeriö *
 Työ- ja elinkeinoministeriö
 Ulkoministeriö
 Valtiovarainministeriö *

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia *
 Oikeuskanslerinvirasto *
 Tuomioistuinvirasto *
 Valtakunnansyyttäjän toimisto (Syyttäjälaitos) *
 Poliisihallitus *
 Keskusrikospoliisi
 Liikenne- ja viestintävirasto

Helsingin hovioikeus *
 Turun hovioikeus

Etelä-Karjalan kärjäoikeus *
Helsingin kärjäoikeus *
Länsi-Uudenmaan kärjäoikeus *
Lapin kärjäoikeus

Etelä-Suomen syyttäjäalue
Itä-Suomen syyttäjäalue
Pohjois-Suomen syyttäjäalue

Helsingin poliisilaitos
Kaakkois-Suomen poliisilaitos
Pohjanmaan poliisilaitos

Suomen Asianajajaliitto *
Suomen Lakimiesliitto ry *
Suomen Poliisijärjestöjen Liitto SPJL ry *
Suomen Syyttäjyhdistys ry *
Suomen tuomariliitto ry *
Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry
Tieteentekijöiden liitto *
Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry *
Akava ry *
Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry *
Suomen Kuntaliitto ry *
Suomen Journalistiliitto ry *
Yleisradio Oy *
Uutismedian liitto
Sanoma Media Finland Oy *
Julkiset oikeusavustajat ry *
Luvan saaneet oikeudenkäyntiavustajat ry
Ihmisoikeusliitto ry *
Helsingin yliopisto/professori Sakari Melander
Helsingin yliopisto/professori Kimmo Nuotio *
Helsingin yliopisto/professori Päivi Korpisaari
Itä-Suomen yliopisto/professori Matti Tolvanen *

Edellä mainittujen tahojen lisäksi lausunnon toimittivat seuraavat 12 tahoa:

Puolustusministeriö
Tasa-arvovaltuutettu
Medialiitto ry

Tullivirkamiesliitto ry
Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto, FiCom ry
Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT
Amnesty International Suomen osasto ry
Yhteiskunta-alan korkeakoulutetut ry
Naisjärjestöjen Keskusliitto
Sanan- ja uskonnonvapaus ry
Naisjärjestöt yhteistyössä NYTKIS ry
Vapauden liitto r.p.

Lausunnon antoivat myös 16 yksityishenkilöä. Kaiken kaikkiaan lausuntoja annettiin yhteensä 59 kappaletta.

2 Yleistä

Liikenne- ja viestintäministeriö pitää arviomuistiota hyvänä ja maalittamisen säätämistä rangaistavaksi kannatettavana.

Opetus- ja kulttuuriministeriö pitää kannatettavana maalittamista koskevan rikosoikeudellisen sääntelyn kehittämistä.

Puolustusministeriö toteaa, että sen toimialalla mahdollisia maalittamisen kannalta herkkiä toimintoja ovat esimerkiksi lainvalmistelua, laillisuusvalvontaa, kiinteistökauppojen valvontaa sekä Puolustusvoimien esitutkintaa koskevat tehtävät. Ottaen huomioon esitutkintavirkamiesten suhteellisesti pieni määrä maalittamisen kohteena olemisesta koituva kuormitus voi kohdistua toistuvasti samoihin henkilöihin.

Sisäministeriö pitää myönteisenä, että maalittamisen vastaisten toimien tehostamiseksi on valmisteltu arviomuistio koskien maalittamisen rikosoikeudellista sääntelyä.

Sosiaali- ja terveysministeriö työsuojeluviranomaisena yhtyy näkemykseen, että maalittamiseen puuttumisen keinoja ja voimassaolevan rikosoikeudellisen sääntelyn riittävyttä on tarpeellista arvioida.

Valtiovarainministeriön mukaan arviomuistio välittää myönteisen kuvan maalittamisen rangaistavuuden yhteiskunnallisista vaikutuksista. Varsinkin yksittäisiin virkamiehiin ja muihin asiantuntijoihin kohdistuva joukkohäirintä on vakava ilmiö. Valtiovarainministeriö pitää tärkeänä huomiona arviomuistiossa myös työturvallisuudesta todettua. Arviomuistossa esitetty on tärkeää myös avoimen hallinnon ja kansalaisvaikuttamisen näkökulmasta.

Eduskunnan oikeusasiamies toteaa, että maalittamista koskevan erilliskriminalisoinnin, jos sellaiseen päädytään, tulisi koskea vain toimintaa, jota ei voida pitää tekijäkumppanuutena tai muuna osallisuutena (yllytys tai avunanto) jo rangaistaviksi säädettyihin rikoksiin. Verkkoympäristössä esiintyvään maalittamistoimintaan liittyy uudesta tekniikasta ja uusista alustoista huolimatta samanlaisia sananvapauden ja kokoontumisvapauden liittyviä piirteitä kuin esimerkiksi erilaisten protestimarssien ja katutason mielenosoitusten järjestämiseen.

Oikeuskanslerinviraston lausunnon mukaan selvää on, että esimerkiksi rikosprosessin toimijoihin kohdistuva uhkailu tai häirintä voi olla uhka demokraattiselle oikeusvaltiolle ja yhteiskunnalle laajemminkin. Sen sijaan vakavaa harkintaa jatkovalmistelussa edellyttää yhä se, onko maalittamisen kriminalisointi oikea keino torjua tätä uhkaa.

Tuomioistuinvirasto toteaa, että maalittamisen vaikutukset oikeudenkäyttöön eivät rajoitu vain tuomioistuihin itseensä. Nykyinen rikosoikeudellinen sääntely kattaa vain osan maalittamiseksi kutsutusta järjestelmällisestä häirinnästä ja uudelle sääntelylle on siten selvä tarve.

Poliisihallituksen mukaan maalittaminen on havaittu erityisesti v. 2017 lukien uudeksi yhteiskunnalliseksi ilmiöksi, joka on kohdannut laajahkosti poliisin virkamiehiä. Arviomuistiota pidetään laadukkaasti ja monipuolisesti valmisteltuna. Yleisesti maalittamisen erilliskriminalisoinnin ja sitä tukevan rikoksien selvittämisen kannalta välttämättömän pakkokeinojen muutosesityksen kautta voitaisiin arvioida saavutettavan tuntuvaan helpotusta työtehtäväperäisen maalittamisen rikosoikeudelliseen hallintaan silloin, kun teko tapahtuu tietoverkoissa.

Helsingin hovioikeuden mukaan tarpeet maalittamisen kriminalisoinnille on selvitetty arviomuistiossa huolellisesti ja hovioikeus kannattaa asian jatkovalmistelua arviomuistion pohjalta jäljempänä lausutulla tavalla.

Etelä-Karjalan kärjäoikeus toteaa arviomuistiossa pohditun poikkeuksellisen laadukkaasti eri näkökulmista maalittamiseen liittyvän rikosoikeudellisen sääntelyn tarpeellisuutta. Sisällöllisesti kärjäoikeus yhtyy kaikilta osin siihen, mitä Helsingin kärjäoikeus on lausunnossaan arviomuistiosta lausunut.

Helsingin kärjäoikeus kannattaa arviomuistiossa esitettyä ehdotusta maalittamista koskevan pykälän lisäämisestä rikoslain 25 lukuun.

Länsi-Uudenmaan kärjäoikeus toteaa, että selvityshenkilö Illmanin jo esittämään on edelleen helppo yhtyä. Kuten Illman on todennut, voitaisiin maalittamista jo nykyistenkin rikoslain säännösten perusteella torjua kohtuullisen tehokkaasti ainakin silloin, kun toimet rikosoikeudellisen vastuun toteuttamiseksi rajataan koskemaan maalittamisen keskeisiä toimijoita. Toisaalta myös arviomuistiossa esitetyt perusteet erilliskriminalisoinnille ovat kuitenkin varsin vakuuttavat. Sen vuoksi kärjäoikeus suhtautuu arviomuistiossa nyt esitettyyn kriminalisointiin varovaisen hyväksyvästi.

Suomen Asianajajaliitto katsoo, että maalittaminen on vakavasti otettava ilmiö, jolla pyritään vaikuttamaan paitsi yksittäisiin henkilöihin ja heidän toimintaansa myös yhteiskunnalliseen päätöksentekoon ja julkiseen keskusteluun. Suomen Asianajajaliitto katsoo

olevan tarve maalittamisen säätämiseksi. Lainsäädäntö ei nyky muodossaan ole riittävä keino ehkäisemään maalittamista. Nykylainsäädännön haasteena on niin ikään se, että suurin osa vihapuhe rikoksista on asianomistajarikoksia. On tärkeää huomioida myös Suomea sitovat kansainväliset sopimukset. Arviomuistiosta puuttuu tarkempi selvitys siitä, onko lainsäädännön ja EIT:n ratkaisukäytännön välillä mahdollisia ristiriitoja. Asianajajaliitto ei näe estettä sille, että Suomi olisi edelläkävijä tämän lainsäädännön suhteen.

Suomen Lakimiesliitto ry kiittää oikeusministeriötä hyvän ja maalittamisteemaa kattavasti käsittelevän arviomuistion laadinnasta. Arviomuistiossa on perusteellisesti käyty lävitse, miten maalittamisen säätämiseksi suojellaan varsinkin kohdehenkilöiden osalta useita muita perusoikeuksia sananvapauden ohella. Maalittamiseen ei kyettä puuttumaan asianmukaisesti nykyisellä lainsäädännöllä. Lakimiesliitto korostaa myös työsuojelullista näkökulmaa maalittamiseen puuttumisessa.

Suomen Poliisijärjestöjen Liitto SPJL ry katsoo maalittamisen erilliskriminalisoinnin olevan tehokkain – ja mahdollisesti jopa ainoa – keino maalittamiseen puuttumiseksi. Vaikka arviomuistiossa esitettyä pykäläluonnosta ja sen taustalla olevaa maalittamisen määrittelyä ei voida pitää täysin onnistuneena, on maalittamisen erilliskriminalisointi perusteltu ja välttämätön lähtökohta ja arviomuistio erittäin hyvä pohja asian jatkokäsittelylle.

Suomen Syyttäjähdistys ry katsoo, että maalittaminen on vakava yhteiskunnallinen ongelma, johon tulee tiukasti puuttua, koska maalittaminen vahingoittaa pahimmillaan jopa yhteiskunnan rakenteita. Tarve maalittamisen säätämiseksi on selvä. Arviomuistiosta ilmenee, että lainsäädännössä on vakavia puutteita ja aukkoja. Muistiossa on tuotu esiin hyvin sekä toimenpiteet, joilla ongelmiin voidaan puuttua kuin myös perusteet, miksi rikosoikeudellisia säännöksiä tarvitaan.

Suomen tuomariliitto ry kannattaa arviomuistion ehdotusta maalittamista koskevan pykälän lisäämisestä rikoslain 25 lukuun. Sääntelytehtävää vaikeuttaa maalittamisen suhde sananvapauden perusoikeutena. Mutta kriminalisoinnilla olisi myös sananvapautta tukevia ulottuvuuksia. Yksittäiseen henkilöön kohdistuvan kritiikin osalta sallitun sananvapauden rajat ovat tosiasiasa verrattain helposti tunnistettavissa.

Tieteentekijöiden liitto katsoo, että tutkijoiden aseman turvaaminen nykyisessä kärjistyneessä yhteiskunnallisessa ilmapiirissä on erittäin tärkeää. Maalittamisen kriminalisoinnilla voidaan ohjata kansalaisia oikeaan suuntaan. Arviomuistion mukaan lainsäädännössä on puutteita ja aukkoja, joiden vuoksi maalittamiseen ei pystytty nykyisellään puuttumaan riittävällä tavalla.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry lausuu, että maalittamisen säätäminen rangaistavaksi on kannatettavaa sekä sen käynnistämisen että siihen osallistumisen osalta.

Akava ry korostaa lausunnolla olevan hallituksen esityksen merkittävyyttä. Akava pitää maalittamista huolestuttavana ilmiönä ja on tärkeää, että siihen puututaan tehokkaasti ja erillisellä lainsäädännöllä.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK toteaa olevan erittäin hyvää, että maalittamista on tarkastelu laajasti ja pohdittu siihen liittyviä mahdollisia lainsäädäntötarpeita. Ollaan kuitenkin pettyneitä siihen, että arviomuistiossa ilmiötä on tarkasteltu perusteettoman suppeasti keskittyen nykytilan kuvauksessa viranomaisiin, politiikassa toimiviin, toimittajiin, opettajiin ja tutkijoihin. Kaiken kaikkiaan arviomuistiossa ilmiön vaikutuksia ja myös ratkaisutarpeita on tarkasteltu voimakkaasti viranomaistoimintaa painottaen. Maalittaminen on laaja-alainen ilmiö, joka vaikuttaa negatiivisesti lisäksi myös yksityisillä aloilla.

Suomen Kuntaliitto ry pitää arviomuistiossa tehtyä lainsäädäntöehdotusta rikosoikeudellisesti merkittävänä ja tarpeellisena avauksena. Maalittaminen on moninainen ilmiö, mikä tunnistetaan myös kunnissa ja kuntayhtymissä.

Yleisradio Oy katsoo, että maalittamisella pyritään estämään ja rajoittamaan yhteiskunnallista keskustelua ja tiedonvälitystä sekä median ja tiedotusvälineiden palveluksessa työskentelevien toimittajien työtä. Maalittamisen tarkoituksena ja seurauksena on sananvapauden rajoittaminen.

Sanoma Media Finland Oy yhtyy Medialiiton lausuntoon maalittamisesta.

Julkiset oikeusavustajat ry kannattaa maalittamisen säätämistä rangaistavaksi.

Ihmisoikeusliitto ry yhtyy arviomuistiossa esitettyyn johtopäätökseen siitä, että maalittamisen säätämiselle erikseen rangaistavaksi on löydettävissä perusteita. Lakimuutosta valmisteltaessa on tehtävä huolellinen ihmisoikeusvaikutusten arviointi. Jatkovalmistelussa tulee perehtyä perusteellisesti Suomen kansainvälisiin ihmisoikeusvelvoitteisiin sekä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytäntöön ja YK:n sopimusvalvontaelinten ratkaisuihin. Myös ihmisoikeussopimusvalvontaelinten Suomelle antamat vihapuhetta ja verkkovihaa koskevat suositukset on otettava huomioon samoin kuin Euroopan neuvoston ministerikomitean suositus koskien vihapuheen torjumista. Ihmisoikeusliitto pitää ongelmallisena, että yksityishenkilöihin kohdistuva, muuhun kuin työtehtävään tai yhteiskunnalliseen tehtävään liittyvä maalittaminen ei nouse arviomuistiossa esiin lainkaan.

Professori Kimmo Nuotio (Helsingin yliopisto) toteaa, että käytännössä ehdotetunlainen rangaistussäännös loisi epävarmuutta. Se ei tavoittaisi alkuperäisen maalittajan toimintaa, jollei maalittaja verbalisoi lausumaansa selkeästi. Toisaalta kriminalisointi voisi myös kaventaa sananvapautta liiaksi. Arviomuistiossa esitetty olisi vaatinut täydennykseen hyvin huolellisen EIT:n ratkaisukäytännön läpikäynnin. Rikosoikeudelliseen

laillisuusperiaatteeseen palautuvat seikat estävät kyseisenlaisen rangaistussäännöksen omaksumisen.

Professori Matti Tolvasen (Itä-Suomen yliopisto) mukaan arviomuistio on varsin kattava. Muistio antaa hyvän pohjan maalittamisen kriminalisoinnin arvioimiselle.

Tasa-arvovaltuutettu tukee arviomuistion johtopäätöstä maalittamisen rikosoikeudellisen sääntelyn tarpeellisuudesta ja katsoo, että maalittamisen kriminalisointia omana rikosnimikkeenä tulee edistää. Valtuutettu pitää valitettavana sitä, että käsitellessään maalittamista ilmiönä yleisesti ja eri ammattiryhmien osalta sekä perustellessaan ehdotettuja lainsäädäntömuutoksia ei arviomuistiossa oteta huomioon ilmiön sukupuolistunutta luonnetta. Laaja-alaisten vaikutusten arviointi on keskeinen osa laadukasta lainvalmisteluprosessia. Suomen ihmisoikeusveloitteet, Euroopan unionin aloitteet sekä kansalliset tasa-arvo- ja ihmisoikeuspoliittiset asiakirjat tulisi ottaa huomioon jatkovalmistelussa. Euroopan parlamentti on kehottanut komissiota ja jäsenvaltioita sisällyttämään naisvihan vihapuheen muotoihin. Huomioon olisi hyvä ottaa myös direktiiviehdotus naisiin kohdistuvan väkivallan ja lähisuhdeväkivallan torjumisesta.

Medialiitto ry:n mukaan jatkovalmistelussa tulee huolellisesti punnita harkitun uuden rangaistussäännöksen sananvapautta rajoittavia sekä sananvapautta edistäviä vaikutuksia. Joiltakin osin on harkittava tunnusmerkistön rajaamista ehdotettua suppeammaksi, samoin kuin rikosnimikkeen muuttamista tunnusmerkistöä paremmin kuvaavaksi. Ns. vaientamisvaikutuksen laajuuden arviointi vaatii vielä lisää todentamista. Passiivisuudelle julkisessa keskustelussa on epäilemättä muitakin syitä. Ehdotuksen suhdetta Euroopan ihmisoikeussopimuksen 10 artiklan tulkintakäytäntöön tulee jatkovalmistelussa tarkastella arviomuistiossa nyt tehtyä huolellisemmin.

Tullivirkamiesliitto ry viittaa liiton jäsentiedotteessa 15.4.2021 todettuun henkilöstöön kohdistuneen kyselyn tuloksista. Liitto edellyttää päättäjiltä ja lainsäätäjiltä toimenpiteitä, jotta virkamiehiin kohdistuva maalittaminen saadaan loppumaan. Viranomaisiin, kuten Tullin työntekijöihin kohdistuva maalittaminen tulee kriminalisoida.

Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto, FiCom ry toteaa, että esitysluonnoksessa ehdotetaan salaisia tiedonhankintakeinoja koskevia muutoksia, jotka lisäävät entistään teleoperaattoreille tulevien kyselyiden määrää ja hallinnollista taakkaa. Muutokset rajoittavat merkittävästi henkilöiden perusoikeuksia eivätkä täytä täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden edellytyksiä. Lisäksi muutokset aiheuttavat riskejä henkilötietojen suojalle. Ajatus siitä, että yksityisyyden suojaan puuttuvien toimien kynnyks voisi olla tietoverkoissa kategorisesti alempi kuin muualla, on kestävä. Teleyrityksillä tulee aina olla oikeus täysimääräiseen korvaukseen kaikista viranomaisten avustamisesta aiheutuneista kustannuksista.

Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT pitää tärkeänä, että maalittamisen rikosoikeudellista sääntelyä tehostetaan. Maalittamiseen puuttumisen tehostavan rikoslainsäädännön muutos antaisi työnantajalle paremmat mahdollisuudet turvata työntekijöiden turvallista ja terveellistä työtä ja auttaisi työnantajaa huolehtimaan maalittamiseen liittyvistä työnantajavelvollisuuksista.

Amnesty International Suomen osasto ry katsoo arviomuistion tavoin tarpeelliseksi säätää maalittaminen rikosoikeudellisesti rangaistavaksi. Amnesty pitää myönteisenä, että arviomuistiossa on huomioitu maalittamisen kriminalisoinnin perusoikeusnäkökulmat ja erityisesti perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset. Ihmisoikeusnäkökulmien arviointi on kuitenkin jäänyt esityksessä vajaaksi. Amnesty pitää ongelmallisena, että arviomuistiossa ei ole tehty sukupuoli- ja yhdenvertaisuusvaikutusten arviointia.

Yhteiskunta-alan korkeakoulutetut ry kannattaa arviomuistiossa ehdotettua maalittamisen säätämistä rangaistavaksi. Kyselyt kuvaavat maalittamisen yleisyyttä ilmiönä. Virantoimituksessa työskenteleviin kohdistetaan nykyisellään maalittamiseen rinnastettua toimintaa laillisten oikeussuojakeinojen välityksellä (esimerkiksi kantelut ja selvityspyynnöt). Jatkovalmistelussa tulisikin pohtia, miten tämä huomioidaan lainsäädännössä.

Naisjärjestöjen Keskusliitto yhtyy arviomuistion ehdotukseen maalittamisen säätämisestä erikseen kriminalisoitavaksi. Liitto korostaa sukupuolinäkökulman huomioimista maalittamista ja vihapuhetta tarkasteltaessa. Vihapuheella on erittäin haitallisia vaikutuksia niin yksilöön kuin myös julkiseen keskusteluun, yhteiskunnalliseen päätöksentekoon ja oikeusvaltion toimintaan.

Sanan- ja uskonnonvapaus ry toteaa, että sananvapautta rajoittavan lainsäädäntöhankkeen hyväksyttävyyden rima on korkealla. Lainsäädännöllä ei saa heikentää yhteiskunnalliseen keskusteluun osallistumisen mahdollisuuksia. Yhdistys yhtyy arviomuistiossa todettuihin tutkijatohtori Kristiina Koivukarin näkemyksiin maalittamisen kriminalisoimisesta.

Naisjärjestöt Yhteistyössä NYTKIS ry puoltaa arviomuistion ehdotusta maalittamisen säätämisestä erikseen kriminalisoitavaksi. CEDAW-komitea on suosittanut, että Suomen tulee ryhtyä toimiin sukupuoleen liittyvän vihapuheen kriminalisoimiseksi. Arviomuistion ehdotus maalittamisen säätämisestä erikseen kriminalisoitavaksi on yksi toimi osana suosituksen täytäntöönpanoa. Jatkovalmistelussa on kiinnitettävä erityistä huomiota esityksen sukupuolivaikutuksiin.

Vapauden liitto r.p. toteaa, että tässä luodaan huonoa tulkinnanvaraista lainsäädäntöä, joka tulee johtamaan jälleen sananvapauden kaventumiseen.

Yksityishenkilöiden lausunnoissa todettua:

- Ei hyväksytä maalittamisen rikosoikeudellista sääntelyä missään tapauksessa. Mikä yleensä on maalittamista, on hyvin pitkälti mielipideasia. Perustuslain 12 § antaa vapauden julkaista mielipiteitä ja muita viestejä kenenkään ennakolta estämättä.
- Sellaisia lakeja, jotka mahdollistavat vallassa olevien rajoittaa ihmisten puhetta, tai rangaista siitä, ei tule koskaan laatia. Kuvitella, että Suomessa joku voisi joutua vankilaan mielipiteestään on todella pelottava. Lakeja voidaan käyttää härskesti väärin.
- Turha lakiehdotus, välineet kunnianloukkauksia ja muuta julkista, perustetonta maineen lokaamista varten ovat olemassa.
- Todella vaarallinen laki, koska virkamiesten ja poliitikoiden arvostelu kuuluu demokraattiseen yhteiskuntaan. Tämän rajan ylittävien ilmausten osalta on lainsäädännössä jo kohdat olemassa.
- Tällainen laki saattaa olla vaarallinen, koska sitä voidaan käyttää räikeästi väärin ja estää kansalaiskeskustelu sekä kritiikki vallanpitäjiä kohtaan. Pahimassa tapauksessa se kääntyy itseään vastaan ja nimenomaan kaventaa sananvapautta ja oikeutta ilmaista mielipiteensä.
- Todella vaarallinen muutosehdotus sananvapauden kannalta. Laki on liian tulkinnanvarainen ja siksi on vaarana, että sitä tullaan käyttämään opposition hiljentämiseksi.
- Lakialoitteella puututaan sananvapauteen. Tämän aloitteen tekijät voisivat vaikka erota?
- Kansalaisten oikeusturva ja sananvapaus ovat vaarallisesti uhattuna.
- Erittäin vaarallinen lakiehdotus ja mahdoton määriteltävä järkevästi ja tasapuolisesti! Totalitaarisen ja diktatuurisen hallinnon keinoja tällaiset.
- Erittäin hyvä, jos maalittaminen saadaan syyttäjän alaiseksi rikosnimikkeeksi. Kaikenlainen maalittaminen on yhtä tuomittavaa, vaikka uhri ei olisikaan jossain tietyssä asemassa.
- Tällaista sananvapautta ja perusoikeuksia kaventavaa lainsäädäntöä ei tarvita Suomeen.
- Nykyinen lainsäädäntö riittää. Sananvapauden rajoittamista ja sensuuria on ihan tarpeeksi.
- Monen viranomaisen ja instituution on lähivuosina vahvistettu epäonnistuneen puolueettomuudessaan ja uskottavuudessaan.
- On erittäin tärkeää, ettei kaikenlaista maalittamiseksi kutsuttua toimintaa kielletä. Mikäli lakitekstejä kirjoittavien virkamiesten maalittaminen kielletään, niin heillä olisi enemmän mahdollisuuksia ajaa omia poliittisia agendojaan.
- Arviomuistio on perusteellinen ja paikoitellen, virkatyönä tehdyksi, varsin ansiokas. Ei voi kuitenkaan välttyä ajatukselta, että on annettu lopputulos,

johon on kirjoitettava kyseiseen lopputulokseen johtavat perustelut. Tällöin käy helposti niin, ettei vasta-argumentteja käsitellä vastaavassa laajuudessa kuin toivottuun lopputulokseen johtavia argumentteja. Tämä arviomuistio ei ole ensimmäinen eikä varmaan viimeinenkään oikeusministeriö lainvalmistelun tuotos, jonka suhteen herää tällaisia epäilyksiä. Ei voida kaikilta osin yhtyä arviomuistion johtopäätöksiin.

3 Maalittamisen määritelmä

Sisäministeriö toteaa, että sen raportissa (julkaisu 2021:3) kuvattu määritelmä on tuorein ja sitä valmisteltaessa työryhmän tavoitteena oli nimenomaan valmistella koko ilmiötä kattava määritelmä. Olennaista on maalittamisen ymmärtäminen järjestelmällisenä häirintänä. Keinot voivat kohdistua myös yksilön läheisiin. Tavoitteena voi olla vaikuttaa siihen, että maalittamisen kohde tekee tai jättää tekemättä jotakin.

Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa maalittamisella tarkoitettavan lähtökohtaisesti sitä, että maalitettu henkilö joutuu epäasiallisen vaikuttamisen, häirinnän, uhkauksen tai vainon kohteeksi erilaisilla digitaalisilla alustoilla ja verkossa toimivissa joukkotiedotusvälineissä. Työsuojelun näkökulmasta väkivallan uhka tulee huomioida. Työsuojeluvälvönnän kokemuksesta viranomaiseen kohdistuvia häirinnän keinoja voivat olla muun muassa laillisten oikeussuojakeinojen kuten selvityspyyntöjen, kanteluiden ja rikosilmoitusten laajamittainen ja toistuva käyttö haittaamis- ja häirintätarkoituksessa, sekä virkamiestä koskevat toistuvien ja epäasiallisten sähköpostiviestien lähettäminen laajalle vastaanottajajoukolle.

Valtiovarainministeriön mukaan säädösehdotus asettaa erilaiseen asemaan keskustelupalstoilla sekä somessa tapahtuvan viestinnän ja perinteisessä mediassa tapahtuvan viestinnän. Tämä ratkaisu voi osin viedä uskottavuutta kriminalisoinnin taustalla olevalta perustelulta suojella kohdehenkilön perusoikeuksia.

Eduskunnan oikeusasiamies toteaa, että maalittamiseksi kutsutusta toiminnasta, mikäli sen kriminalisointiin päädyttäisiin, olisi pyrittävä löytämään sellainen ydinalue tai katve, johon jo olemassa olevilla rikoslain säännöksillä ei kyetä vaikuttamaan. Mahdollisen kriminalisoinnin tulisi kattaa sekä johdetun maalittamistoiminnan käynnistäminen että siihen osallistuminen tietoisena toiminnan massaluonteisuudesta. Ongelmaksi saattaa käytännössä kuitenkin muodostua johdetun ja suunnitellun toiminnan erottaminen spontaanista ”joukossa tyhmyys tiivistyy”-laumatoiminnasta. Maalittamisessa ei välttämättä ole kysymys siitä, että kohteeksi valikoidusta henkilöstä esitetään perättömiä tai halventavia tietoja tai että hänen yksityiselämänsä koskevia tietoja levitetään taikka että häntä uhataan.

Syyttäjälaitoksen mukaan arviomuistiossa omaksuttu määritelmä helpottaa kriminalisoinnin tarkkarajaisuusvaatimuksen täyttämistä. Haittapuolena on, että kriminalisointia

koskevan harkinnan ulkopuolelle siirretään suoralta kädeltä teot, joita voitaisiin perustellusti pitää maalittamisena (esimerkiksi henkilö verkkoympäristön ulkopuolella toimii systemaattisesti tavalla, joka muistuttaa kohdehenkilön vainoamista). Maalittamista voisi olla myös se, että useat henkilöt kokonaan toisistaan tietämättä lähettävät kohdehenkilölle satoja uhkaavia, loukkaavia tai häiritseviä sähköposteja. Niin ikään toistuvien häirintätarkoituksessa tehtyjen tutkintapyyntöjen, kanteluiden, selvitys- ja tietopyyntöjen, kyselyiden, kommenttipyyntöjen ja vastausten vaatiminen voisi olla maalittamista. Muistiossa omaksutuista lähtökohdista seuraa, että erilliskriminalisointi laajentaa vain vähäisessä määrin rangaistavuuden alaa. Epäselväksi jää, minkälaisesta viestinnästä järjestelmällisessä häirinnässä tarkkaan ottaen olisi kyse.

Poliisihallituksen mukaan maalittamiseen puuttumisen ja mittaamisen haasteena on se, ettei kyseessä ole juridinen termi, eikä käsitteen sisällöstä edelleenkaan tunnu vallitsevan selvää konsensusta. Poliisin näkökulmasta maalittamista voi tapahtua paitsi tietoverkoissa, myös fyysisessä maailmassa digitaalisessa ympäristössä myös muutoin kuin tietoverkossa, kuten televerkoissa. Rajauksia tietoverkkoihin ei nähdä perusteltuina. Toistaiseksi paras määritelmä maalittamisesta on poliisin näkökulmasta esitetty sisäministeriön puheenjohtamassa maalittamisen vastaisten toimien tehostamisen työryhmässä.

Helsingin kärjäoikeus pitää ehdotettua rikoslain 25 luvun 7 b §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdista ilmenevää määritelmää onnistuneena ja se kattaa sellaiset teot, joiden kriminalisointi maalittamisena on perusteltua.

Länsi-Uudenmaan kärjäoikeus viittaa Suomen Lakimiesliiton lausuntoon, jonka ensimmäisessä määritelmää koskevassa kappaleessa on tiivistetty hyvin se, mitä maalittamisella tarkoitetaan.

Suomen Asianajajaliitto katsoo, että arviomuistiossa on tunnistettu määritelmän haasteet ja päätetty keskittyä yksinomaan toimintaan, joka tapahtuu tietoverkossa. Tämä on perusteltua. Muu toiminta voitaisiin arvioida vainoamistunnusmerkistön alla.

Suomen Lakimiesliitto ry toteaa, että tiivistetyksi maalittamisella tulee tarkoittaa järjestelmällistä toimintaa, jossa maalittamisen kohteena olevasta henkilöstä ja/tai hänen läheisistään esitetään perättömiä tai muuten halventavia tietoja taikka hänen yksityiselämänsä koskevia tietoja levitetään esimerkiksi sosiaalisen median kanavilla tai muissa verkossa toimivissa joukkotiedotusvälineissä. Merkityksellistä on viestien suuri lukumäärä. Liitto katsoo, että pykäläluonnoksen 1 momentin 1 kohdan määrittely on epäselvä ja haastavasti ymmärrettävä. Jatkovalmistelussa tulee tarkentaa käsitteen ”yleisesti käytettävä sähköinen tietoverkko” määrittelyä. Pahimmillaan lainsäädännön ulkopuolelle voi rajautua suuriakin keskustelualustoja ja -ryhmiä. Lisäksi jatkovalmistelussa tulee kiinnittää huomiota siihen, ettei teknologinen kehitys aiheuta säännöksen ennen aikaista vanhenemista.

Mikäli teolle asetetaan säännökseen jonkinlainen seurausvaatimus, sen tulee olla abstraktisessa "on omiaan"-muodossa.

Suomen Poliisijärjestöjen Liitto SPJL ry katsoo, että maalittamisella tulisi tarkoittaa kaikenlaista toimintaa, jossa henkilöstä ja/tai hänen läheisistään etsitään tietoja eri lähteistä ja tätä tietoa käytetään eri tavoin vahingoittamis- ja vaikuttamistarkoituksessa. Tietoja voidaan muun muassa levittää, vääristellä, muokata ja asettaa eri konteksteihin. Henkilöstä voidaan myös keksiä täysin valheellista tietoa. Tekijä voi toimia yksin tai pyrkiä tietoisesti ja tarkoituksella käynnistämään ns. maalittamiskampanjan. Maalittaminen voi myös olla rikos viranomaisia vastaan.

Suomen Syyttäjähdistys ry katsoo, että määritelmä kattaa sen toiminnan, jota maalittamisella tarkoitetaan. Se, että nyt mietitään ainoastaan sähköisissä tietoverkoissa tapahtuvaa toimintaa, on hyväksyttävää. Tässä yhteydessä olisi syytä myös pohtia, voidaanko huomioida ja miten se, että samalla tai jatkona maalitetaan myös muissa viestintäkanavissa. Säännöksen tulee suojella yleisesti kaikkia kansalaisia. Tärkeää on myös kohdistaa rangaistusvastuu maalittamisen käynnistäjään. On tuotava esiin, että vaikuttamista voidaan tehdä eri tavoilla esimerkiksi painostamalla tms. kohdehenkilön läheisiä.

Suomen tuomariliitto ry:n mukaan tulisi pohtia, voidaanko asian käsittelyssä huomioida myös se, että kohdehenkilöä maalitetaan myös muissa viestintäkanavissa. Rangaistavaa vaikuttamista voidaan tehdä eri tavoilla, esimerkiksi painostamalla ja mustamaalaamalla kohdehenkilön läheisiä. Arviomuistiossa ehdotetun pykälän 1 ja 2 kohdista ilmenevä määritelmä kattaa liiton käsityksen mukaan sellaiset maalittamisena pidettävät ilmiöt, joiden kriminalisointi on perusteltua.

Tieteentekijöiden liitto katsoo, että esitetty määritelmä tuntuisi vastaavan hyvin maalittamisesta aikaisemmin laadittuja määritelmiä.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK toteaa, että maalittamista tehdään myös kostotarkoituksessa. Myös tällaisen toiminnan tulisi sisältyä maalittamisen määritelmään.

Suomen Kuntaliitto ry pitää ehdotettua määritelmää suppeana. Maalittamista tapahtuu myös kirjepostilla, lehtien mielipidepalstoilla sekä tosiasiallisessa kanssakäymisessä esim. asiakas- ja kokoustilanteissa. Ehdotetun pykälän 1 momenttiin tulisi lisätä myös muut tekotavat esimerkiksi seuraavasti: "Joka 1) yleisesti käytettävää sähköistä tietoverkkoa käyttäen tai muuten ...".

Suomen Journalistiliitto ry toteaa, että maalittamisilmiö kattaa arviomuistiossa kuvattua rikosoikeudellista määritelmää laajemmin erilaisia tekoja.

Yleisradio Oy toteaa olevan tärkeää huolehtia siitä, ettei sananvapautta rajoiteta enempää kuin on välttämätöntä. Maalittamista koskeva säännös on tärkeää kohdistaa vain tarkoitukselliseen häirinnän järjestämiseen. On tärkeää määritellä maalittaminen siten, ettei ole vaaraa säännöksen soveltamisesta journalistiseen tiedonvälitykseen silloin, kun viestien tarkoituksena on tietojen välittäminen vastuullisen journalismin perusteita noudattaen.

Sanoma Media Finland Oy:n mukaan olennainen maalittamisen tunnusmerkki on kohteen häirinnän järjestelmällisyys. Olennaista on myös yritys vaikuttaa kohteen toimintaan häirinnällä. Asiallista kritiikkiä ja henkilön toiminnan kommentointia ei tule kieltää.

Ihmisoikeusliitto ry toteaa maalittamisella tarkoitettavan joukkoistettua ja järjestelmällistä häirintää, jonka tavoitteena on vaientaa kohteensa. Maalittamisen rikosoikeudellisessa määrittelyssä voitaisiin esimerkiksi hyödyntää vainoamista koskevaa rikoslain kohtaa. Liitto pitää tärkeänä, että maalittamisen kriminalisoinnilla pystytään puuttumaan myös esimerkiksi kansalaisyhteiskunnan toimijoihin, ihmisoikeuspuolustajiin ja aktivisteihin kohdistettuun maalittamiseen. Myös syrjinnälle alttiisiin ryhmiin kuuluvat henkilöt ja toisaalta naiset voivat olla erityisessä riskissä. Järjestelmällistä, verkossa tapahtuvaa tai verkkoa hyödyntävää häirintää voi kohdistua käytännössä keneen tahansa. Arviomui-
tiossa ehdotettu maalittamisen määritelmä ei riitä kattamaan kaikkia maalittamistilanteita. Jatkovalmistelussa on syytä vielä pohtia, miten ehdotuksessa mainitut työtehtävät tai yhteiskunnalliset tehtävät määritellään. Maalittaminen ei ole yksinomaan digitaalisilla alustoilla tapahtuvaa häirintää.

Professori Matti Tolvasen (Itä-Suomen yliopisto) mukaan maalittamisen määritelmistä on kirjoitettu arviomui-
tiossa ymmärrettävällä tavalla. Lukijalle tulee selväksi se, mistä maalittamisesta on ilmiönä kysymys.

Medialiitto ry:n mukaan yleisen määritelmähaasteen lisäksi sääntelytehtävää vaikeuttaa maalittamisilmiön kaksijakoinen suhde sananvapauteen perusoikeutena.

Tullivirkamiesliitto ry:n mukaan maalittaminen on suoraa vaikuttamista viranomaisy-
työtä tekevän virkahenkilön virkatoimiin tai virkatoimista johtuvaa virkahenkilön yksityis-
elämään kuuluvien tietojen levittämistä, jolla vaikutetaan tai pyritään vaikuttamaan hänen virkatoimiinsa.

Amnesty International Suomen osasto ry katsoo että arviomui-
tiossa esitetyt osateki-
jät pääpiirteissään huomioivat maalittamisen eri ominaisuudet. Maalittaminen on kuitenkin kaikkia ihmisiä koskettava ongelma, eikä sen tarkastelua tulisi rajata työtehtävien tai yhteiskunnallisten tehtävien vuoksi tapahtuvaan maalittamiseen. Maalittamista ei aina tee erityisen suuri ryhmä vaan takana voi olla pienempi joukko, jolla on käytössään useita eri

nimimerkkejä. On myös otettava huomioon se, että häirintä voi olla moniperusteista eli hyökkäys voi kohdistua yhtä aikaa esimerkiksi sukupuoleen, etniseen taustaan, seksuaaliseen suuntautumiseen ja uskonnolliseen viiteryhmään. Maalittamislainsäädännön kehittämisen arvioinnissa on huomioitava maalittaminen myös vähemmistöryhmiin kuuluvien henkilöiden näkökulmasta.

Yhteiskunta-alan korkeakoulutetut ry viittaa siihen, että arviomuistiossa todetaan, että tiettyyn henkilöön kohdistuva maalittaminen voi tapahtua myös muissa yleisesti käytävissä viestintäkanavissa kuin sähköisissä tietoverkoissa. Jatkovalmistelussa tulisi pohdita, miten tämä huomioidaan lainsäädännössä. Huomioida tulisi myös se, että virantoimittuksessa työskenteleviin kohdistetaan nykyisellään maalittamiseen rinnastettua toimintaa laillisten oikeussuojakeinojen välityksellä (esimerkiksi kantelut ja selvityspyynnöt).

Naisjärjestöjen Keskusliitto toteaa, että maalittaminen on vihapuheen muoto, jonka tarkoituksena on saada aikaan kohdehenkilöön kohdistuva järjestelmällinen häirintä. Maalittaminen voi kohdistua viranomaisten lisäksi myös muihin toimijoihin, esimerkiksi toimittajiin, tutkijoihin, poliitikoihin tai tavallisiin kansalaisiin. Kyse voi olla myös legitiimien oikeussuojakeinojen väärinkäytöstä. On syytä varmistaa, että maalittamispykälä kattaa myös tällaisen häirinnän.

Sanan- ja uskonnonvapaus ry toteaa, että lainsäädännössä käytettävän kielen tulee olla yksiselitteistä ja tarkkarajaista. Maalittamisen käsite on liian tulkinnanvarainen.

Naisjärjestöt Yhteistyössä NYTKIS ry puoltaa arviomuistion ehdotusta maalittamisen säätämisestä erikseen kriminalisoitavaksi. CEDAW-komitea on suosittanut, että Suomen tulee ryhtyä toimiin sukupuoleen liittyvän vihapuheen kriminalisoimiseksi. Arviomuistion ehdotus maalittamisen säätämisestä erikseen kriminalisoitavaksi on yksi toimi osana suosituksen täytäntöönpanoa. Jatkovalmistelussa on kiinnitettävä erityistä huomiota esityksen sukupuolivaikutuksiin.

Vapauden liitto r.p. toteaa, että tässä luodaan huonoa tulkinnanvaraista lainsäädäntöä, joka tulee johtamaan jälleen sananvapauden kaventumiseen.

Yksityshenkilöiden lausunnoissa todettua:

- Maalittaminen on täysin subjektiivinen määritelmä, jota valitettavasti tullaan aivan varmasti väärinkäyttämään poliittisten tarkoituksien saavuttamiseen.
- Tämä on lain yksi suurimpia ongelmia. Määritelmän pitäisi olla täsmällinen ja tulkinnanvara olematon. Lisäksi sen pitää kattaa koko mielipiteiden kirjo eli sekä oikeistolaisten että vasemmistolaisten mielipiteiden osalta.

- Aivan kuten muistiossa todetaan: ”Maalittamiselle ei ole yleisesti hyväksyttyä määritelmää”.
- Maalittamisen määritelmän pitäisi olla niin selkeä, että jokainen ymmärtäisi kaikenlaisen herjaavan retoriikan sisältyvän maalittamiseen käytetystä lauserakenteesta huolimatta.
- Koska sanalle maalittaminen ei ole vakiintunut selkeää määritelmää, niin olisi parempi, ettei sitä otettaisi lakitekstiin, eikä ainakaan otettaisi rikosnimikkeeksi pelkkää sanaa maalittaminen.
- Ilmiötä kuvaaviin määrittely-yrityksiin sisältyy eräänlainen kehäpäätelyn vaara, jos niihin nojaudutaan liiaksi lainsäädäntötoiminnassa tai rikosprosessin eri vaiheissa. Verkkoyhteisöjen ja häirintäkampanjoiden järjestelmällisyyden aste vaihtelee huomattavasti, ja myös yhteen häirintäkokonaisuuteen osallistuvien yksittäisten henkilöiden motiivit voivat erota toisistaan huomattavasti. Spontaaneja media- tai somekohuja ei tulisi lähtökohtaisesti niputtaa maalittamiskäsitteen alle.
- Spontaaneja media- tai somekohuja ei tulisi lähtökohtaisesti niputtaa maalittamiskäsitteen alle.
- Kuten arviomuistiossa todetaan, maalittamiselle ei ole lainsäädännöllistä tai muutakaan yleisesti hyväksyttyä määritelmää. Itse maalittamisen määritelmään ei ole tässä yhteydessä syytä liikaa pysähtyä, vaan selostaa pykälässä ja sen esitöissä lyhyesti mutta mahdollisimman täsmällisesti, mitä maalittamisella pykälässä tarkoitetaan.

4 Tarve säätää maalittaminen rangaistavaksi ja rangaistavaksi säätämisen edellytykset

Puolustusministeriö toteaa, että rikoslaista ei tällä hetkellä löydy maalittamisen osateki-jät kattavaa rangaistussäännöstä. Sääntelyn täydentämiselle on olemassa painava yhteis-kunnallinen tarve maalittamisen kohdistuessa useasti oikeusvaltion keskeisiin toimijoihin.

Sisäministeriö toteaa, että osateot voivat olla yksittäisinä rikosoikeudellisesti arvioituna lieviä tai niitä ei ole ollenkaan kriminalisoitu.

Sosiaali- ja terveysministeriön mukaan käytännössä työnantajan käytettävissä olevat keinot puuttua maalittamiseen ovat usein rajalliset. Työsuojelutarkastajat voivat valvoa, miten työnantajat huomioivat maalittamisen työn vaarojen selvittämisessä ja arvioinnissa sekä sitä, mitä toimenpiteitä työpaikoilla on tehty maalittamisen ennaltaehkäisemiseksi ja maalittamisen kohteeksi joutuneen työntekijän tukemiseksi. Työsuojelukeinoilla ei ole mahdollista poistaa tai estää maalittamista. Työsuojeluviranomainen katsoo, että ensisijai-set keinot ovat rikosoikeudelliset.

Eduskunnan oikeusasiamies toteaa, että rikosoikeudellisen järjestelmän tehtävänä on osaltaan tehostaa perus- ja ihmisoikeuksien suojaa. Maalittamista koskeva rangaistussään-nös ei luonnollisestikaan saa loukata ihmis- ja perusoikeuksia, kuten sananvapautta. Kri-minalisoinnin tulisi myös voida odottaa olevan tehokas eli sen avulla tulee voida selvästi estää kyseisentyypistä moitittavaa käyttäytymistä. Kriminalisointiin ei myöskään saisi liit-tyä ylitsepääsemättömiä näyttöongelmia.

Oikeuskanslerinviraston lausunnon mukaan jatkovalmistelussa tulisi ennen kaikkea edelleen arvioida ja perustella itsenäisen maalittamissäännöksen tarvetta ja sen soveltami-salaa suhteessa muihin rikoslain säännöksiin ottaen huomioon sekin, että ulkomailta vas-taavaa rangaistussäädöstä ei ole. Jatkovalmistelussa tulisi yhä pyrkiä arvioimaan nykyisten rangaistussäännösten mahdollisia käytännössä havaittuja soveltamisongelmia.

Syyttäjälaitoksen mukaan ei ole huomauttamista siihen arviomuistion johtopäätökseen, että maalittamisen rikosoikeudellisen sääntelyn täydentämiselle on löydettävissä painavaa yhteiskunnallista tarvetta ja hyväksyttäviä perusteita.

Helsingin kärjäoikeus toteaa, että kuten muistiossa todetaan, rikoslaista ei nykyisellään löydy kaikki maalittamisen osatekijät kattavaa rangaistussäännöstä, joka huomioisi riittävässä määrin osallisuusopin ja järjestelmällisen joukkoistamisella tapahtuvan häirinnän. Maalittamisen kriminalisoinnille on olemassa painava yhteiskunnallinen tarve. Vaikka kriminalisointi merkitsisi sinänsä perusoikeutena turvatun sananvapauden rajoittamista, rajoitus on hyväksyttävä ja painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatima, eikä se ole saavutettavissa perusoikeuteen vähemmän puuttuvin keinoin.

Länsi-Uudenmaan kärjäoikeus toteaa, että arviomuistiosta tarkemmin ilmenevin perustein tarve maalittamisen erikseen kriminalisoimisen harkitsemiseen on olemassa. Kärjäoikeus suhtautuu arviomuistiossa esitettyyn kriminalisointiin varovaisen hyväksyvästi.

Suomen Asianajajaliitto katsoo, että on tarve ja edellytyksiä säätää maalittaminen rangaistavaksi. Kriminalisoinnille on painava yhteiskunnallinen tarve. Lainsäädännöllä on pyrittävä mahdollistamaan sananvapauden oikeanlaista käyttämistä ja estämään sen väärinkäyttöä. Nykylainsäädännöllä ei voida puuttua riittävän tehokkaasti tähän ilmiöön eikä ole käytettävissä muita tehokkaita keinoja puuttua maalittamiseen.

Suomen Lakimiesliitto ry toteaa, että kuten arviomuistiossa todetaan, rikoslaista ei löydy tällä hetkellä maalittamisen osatekijät kattavaa rangaistussäännöstä, joka huomioisi osallisuusopin tuoman haasteen ja puuttuisi järjestelmälliseen ja joukkoistettuun häirintään. Lainsäädännön ulkopuolelle jää toimintatapoja, jotka vakavasti vaarantavat demokraattisen yhteiskunnan ja oikeusvaltion toimintaa sekä heikentävät kansalaisten luottamusta niihin. Järjestelmälliseen häirintään on puututtava myös niissä tilanteissa, joissa kohdehenkilö ei tiedä tai halua tietää häirinnän tapahtumisesta.

Suomen Poliisijärjestöjen Liitto SPJL ry on samaa mieltä arviomuistion johtopäätöksestä, jonka mukaan rikosoikeudellisen sääntelyn täydentämiselle on löydettävissä painavaa yhteiskunnallista tarvetta ja hyväksyttäviä perusteita. Maalittamisen määrittelyn vaikeus ja/tai siihen puuttumisen haasteellisuus eivät saa olla este tarvittaville toimenpiteille. Este ei saa olla myöskään se, onko muissa maissa maalittamista erikseen kriminalisoitu ja jos on, miten se on toteutettu. Tällaisessa toiminnassa on kyse sananvapauden nimissä tapahtuvasta oikeuksien väärinkäyttämisestä, joka ei nauti sananvapauden suojaa. Lisäksi sananvapaus voidaan huomioida pykäläluonnoksessa esitetyllä tavalla.

Suomen Syyttäjähdistys ry toteaa, että kuten muistiossa todetaan, ei rikoslaista löydy maalittamisen osatekijät kattavaa rangaistussäännöstä, joka varsinkin huomioisi osallisuusopin ja järjestelmällisen, joukkoistamisella tapahtuvan häirinnän. Ulkopuolelle jää toimintatapoja, jotka vakavasti vaarantavat demokraattisen yhteiskunnan toimintaa ja luotamusta siihen. Järjestelmälliseen häirintään on kyettävä puuttumaan ja myös loukkaamistilanteissa, joissa kohdehenkilö ei asiaa tiedä tai halua tietää. Maalittamisen rangaistavaksi säätämiseksi on olemassa hyväksyttävä syy, ellei jopa velvollisuus. Koska kyse ei ole harvinaisista tilanteista, pikemminkin päinvastoin, on asialle sen laajuudenkin vuoksi painava yhteiskunnallinen tarve. Kohdehenkilön toimintavapaus ja yhteiskunnan asianmukainen toiminta ovat hyvin tärkeitä suojeltavia arvoja. Kuten muistiossa todetaan, ei tällä hetkellä käytettävissä olevin keinoin kyetä maalittamiseen puuttumaan asianmukaisesti ja riittävästi. Säätämällä maalittaminen rangaistavaksi yhteiskunta osoittaa myös maalittamisen epäasianmukaisuuden. Samalla myös kohdehenkilöiden asemaa parannetaan. Yleis- ja erityisestävyyksivaatimukset täyttyvät selkeästi ja hyödyt olisivat suuret.

Suomen tuomariliitto ry:n mukaan osa maalittamisena pidettävästä järjestelmällisestä häirinnästä jää rankaisematta. Yhteiskunnalla on velvollisuus suojata omia rakenteitaan ja oikeusvaltion toimivuutta. Maalittamisen säätämiseksi rangaistavaksi pyritään turvaamaan kohdehenkilöiden kyky ja halu jatkaa ja suorittaa lain mukaista työ- tai virkatehtävää, järjestötoimintaa, uutisarvoisten asioiden tai politiikan kommentointia tai muuta asiallista yhteiskunnallista vaikuttamista. Suojattavina oikeushyvinä ovat yleinen turvallisuus, oikeudenhoidon riippumattomuus ja valtion sisäinen ja ulkoinen turvallisuus. Rangaistussäädöksen säätäminen on tarpeellista ja sille on varsin painavat yhteiskunnalliset perusteet. Nykyisen lainsäädännön keinot eivät ole riittäviä. Mahdollisuuksia muuttaa rikosoikeuden ulkopuolista lainsäädäntöä ei voi pitää riittävänä.

Tieteentekijöiden liitto katsoo, että maalittaminen on tarpeen kriminalisoida nimenomaisena tekona. Maalittaminen on oma spesifi ilmiönsä. Kuten muistiossa todetaan, rikoslaista ei löydy maalittamisen osatekijät kattavaa rangaistussäännöstä, jossa joukkoistamisella tapahtuva häirintä olisi tällä tavalla huomioitu.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry toteaa, että maalittaminen on perusteltua säätää rangaistavaksi nimenomaan rikoslainsäädännössä.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK toteaa, että tilanne edellyttää maalittamisen säätämistä rangaistavaksi. Nykyiset tämän tyyppisiin tilanteisiin soveltuvat rikosnimikkeet eivät yhdessä kata koko maalittamisen kokonaisuutta.

Suomen Kuntaliitto ry katsoo, että maalittamista torjuva selkeä rangaistussäännös tarvitaan demokraattisen yhteiskunnan, oikeudenhoidon ja julkisen hallinnon toimintakyvyn sekä sananvapauden turvaamiseksi.

Suomen Journalistiliitto ry:n mukaan yhteiskunnallinen tarve puuttua maalittamiseen jollain tavalla on olemassa. Maalittamisen taustalla olevien tekijöiden läpivalaiseminen tutkimuksen keinoin olisi tärkeää. Sananvapautta ei saa rajoittaa enempää kuin on välttämättöntä eikä lainsäädännöllä saa heikentää yhteiskunnalliseen keskusteluun osallistumisen mahdollisuuksia. Mahdollisen kriminalisoinnin tulisi kohdistua epätoivotun toiminnan ydinalueelle. Tulee arvioida, johtaisiko maalittamisen kriminalisointi vaientamisvaikutukseen.

Yleisradio Oy:n mukaan maalittaminen on vakava perusoikeuden loukkaus. Maalittamiseen puuttuminen kriminalisoimalla on oikeansuuntainen toimenpide. Voimassa olevan lainsäädännön rikosnimikkeet eivät sovellu maalittamiseen kaikissa tapauksissa. Uusi virallisen syytteen alainen rikosnimike suojaisi paremmin maalittamisen kohdetta.

Sanoma Media Finland Oy:n mukaan arviomuistiosta ilmenee, että lainsäädännössä on puutteita, joiden vuoksi maalittamiseen ei ole kyetty asianmukaisesti puuttumaan. Muistiossa on tuotu esiin hyvin perusteet, miksi rikosoikeudellisia säännöksiä tarvitaan. Kannalettavaa on myös se, että sääntelyllä puututaan myös maalittamistoiminnan yksittäiseen käynnistäjään. Uuden kriminalisoinnin suojelema oikeushyvä olisi julkisessa roolissa toimivan henkilön toiminta ja sen suojaus epäasialliselta painostamiselta häirinnän keinoin.

Julkiset oikeusavustajat ry kannattaa maalittamisen säätämistä rangaistavaksi.

Ihmisoikeusliitto ry toteaa, että maalittamisen kriminalisoinnissa on tärkeää kiinnittää huomiota siihen, ettei maalittamisen määritelmä mahdollista maalittamisväitteen väärinkäyttöä. Rajaukset ovat tärkeitä, jotta laki toimii tarkoituksenmukaisesti.

Professori Kimmo Nuotio (Helsingin yliopisto) toteaa, että hänen ymmärtääkseen sosiaalisen median alustat panostavat tällä erää melko paljon siihen, että ne tehokkaasti poistavat rangaistavia sisältöjä alustoista. EU:n komissio on myös tehnyt yhteistyötä some-jättien kanssa tämän sisäisen valvonnan tehostamiseksi.

Professori Matti Tolvasen (Itä-Suomen yliopisto) mukaan nykyiset kriminalisoinnit eivät kata maalittamista aukottomasti. Tässä mielessä maalittamisen erilliskriminalisointia voi perustella. Säännösten keskinäinen etusija tai samanaikainen soveltaminen ratkeaa vakiintuneita rikoskonkurrenssioppeja soveltamalla.

Amnesty International Suomen osasto ry katsoo muistion mukaisesti, että maalittamisesta tulisi tehdä rikosoikeudellisesti rangaistavaa. Maalittaminen loukkaa kohteensa oikeutta sananvapauteen ja muihin perus- ja ihmisoikeuksiin. Maalittamisen kohteeksi voi joutua kuka tahansa työstään, asemastaan tai tehtävistään riippumatta.

Naisjärjestöjen Keskusliiton mukaan maalittamisen kriminalisoinnille erikseen on painavat yhteiskunnalliset perusteet.

Sanan- ja uskonnonvapaus ry toteaa, että tutkijatohtori Kristiina Koivukarin johtopäätösten mukaan uusi kriminalisointi ja jopa rikosoikeus ylipäänsä toimivat huonosti puuttumisessa maalittamistyyppiseen häirintään. Ei näytä mahdolliselta säätää riittävän tarkkaraista ja täsmällistä säännöstä, jolla varsinainen maalittaminen tai maalittamiskokonaisuuteen osallistuminen tulisi merkittävästi nykyistä laajemmin rangaistavaksi.

Yksityishenkilöiden lausunnoissa todettua:

- Tarvetta säätää maalittaminen rangaistavaksi ei ole. Pelko mahdollisesta rangaistuksesta kaventaa sananvapautta niin paljon, että voidaan perustuslaillinen sananvapaus katsoa menetetyksi.
- Tarvetta säätää maalittaminen rangaistavaksi ja rangaistavaksi säätämisen edellytyksiä ei ole.
- Resursseja oikeusjärjestelmällä ei ole odotettavissa olevan valtavan syytös- ja riitatulvan hallintaan. Lailliset sanktioinnin välineet ovat jo olemassa.
- Lainsäädännöstä löytyy jo riittävät välineet tämän toteutumiseen.
- Tarvetta säätää maalittaminen rangaistavaksi ja rangaistavaksi säätämisen edellytyksiä ei ole eikä saa olla.
- Tarve rangaistavuudelle on demokratian toteutumisen kannalta huutava. Maalittaminen estää ihmisten mielipiteiden tulon julkisuuteen.
- Tarvetta säätää maalittaminen rangaistavaksi ja rangaistavaksi säätämisen edellytyksiä ei ole.
- Illman on lopulta päätenyt siihen, ettei erillistä säännöstä maalittamisen kriminalisoimiseksi tarvita. Rikoslain 14 luvulla on vähäinen soveltamiskäytäntö. Professori Nuotio on tuonut esiin sosiaalisen median alustojen omat vaatimukset.
- Maalittamisen kohteeksi joutuneille voitaisiin tarjota enemmän tietoteknistä apua siltä suojautumiseen. Se on parempi kuin sananvapauden rajoittaminen uudella rikoslainsäädännöllä. Ensisijaisesti olisi osoitettava, ettei olemassa oleva lainsäädäntö riitä maalittamiseen puuttumiseen.
- Illmanin selvityksessä maalittamista koskevaa erilliskriminalisointia ei ole pidetty tarpeellisena. Arviomuistiossa ei ole lähemmin arvioitu esimerkiksi EU:n digipalvelusäädöksen vaikutusta maalittamisilmiöön liittyvälle sääntelytarpeelle. Muutoinkin olisi toivottavaa, että aihepiiriin liittyvää sääntelyä pyritäisiin kehittämään kokonaisvaltaisemmin eri sääntelykeinoja ja niiden yhteisvaikutuksia tarkastellen.
- Pääkysymys on se, jääkö nykyisten säännösten ulkopuolelle vielä sellaista toimintaa, joka ansaitsee tulla rangaistavaksi. Maalittamisen pitäisi myös johtaa langettaviin tuomioihin. Maalittamisen kohdalla yleisiä edellytyksiä koskeva ongelma muodostuu ensinnäkin vaatimus tunnusmerkistön täsmällisyydestä ja tarkkarajaisuudesta. Maalittamiseen voi varsin usein liittyä erittäin vaikeita näyttökysymyksiä tai erittäin vaikeita oikeudellisia ongelmia.

5 Maalittamisen tunnusmerkistö

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että ”häirintä” on määritelty yhdenvertaisuuslain 14 §:n 1 momentissa. Arviomuistiosta ei ilmene, mikä on ehdotetun pykälän suhde yhdenvertaisuuslain sääntelyyn. Rikosoikeudellinen laillisuusperiaate huomioon ottaen häirintä-käsitteen käyttöä olisi vielä hyvä harkita uudelleen tai ainakin käsitteen suhdetta yhdenvertaisuuslain sääntelyyn olisi tarpeellista selventää ehdotetun pykälän perusteluissa.

Puolustusministeriö katsoo, että arviomuistiossa on käyty perusteellisesti läpi maalittamisen tunnusmerkistökäsitteitä ja muistiossa ehdotettua tunnusmerkistöä on pidettävä rikosoikeudellisesti tarpeeksi tarkkarajaisena ja toisaalta siten suppeana, että vapaata keskustelua ja mielipiteenilmaisua ei rajoiteta.

Sisäministeriön mukaan arviomuistiossa esitetty maalittamisen kriminalisointi olisi omiaan parantamaan nykytilaa ja siten se olisi edistys maalittamisen torjunnassa. Sen perusrakenne ja muotoilu ovat yleisesti katsottuna selkeitä ja johdonmukaisia. Maalittaminen ja sen tekemuodot ovat kuitenkin laajempia kuin mitä arviomuistiossa ehdotetussa kriminalisoinnissa tarkoitetaan. Maalittaminen voi tapahtua myös epäsuoraan esimerkiksi kohteensa läheisten kautta. Ehdotettu kriminalisointi jättää muun kuin yleistä sähköistä tietoverkkoa käyttäen tapahtuvan maalittamisen ja sen tekemuodot huomiotta. Lisäksi tunnusmerkistössä oleva ”yhteiskunnallisessa tehtävässä” ei kata kaikkia suojan tarpeessa olevia. Mikäli maalittaminen rajautuisi vain yleistä sähköistä tietoverkkoa käyttäen tapahtuvaan maalittamiseen, se tulisi huomioida rikoksen nimikkeessä.

Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, että työsuojeluviranomaisen kokemuksen mukaan virkamiesten maalittaminen ei tapahdu ainoastaan yleisesti käytettävässä sähköisessä tietoverkossa.

Valtiovarainministeriön mukaan sananvapauden turvaamiseksi on tärkeää, että maalittamisen tunnusmerkistö on mahdollisimman täsmällinen ja tarkkarajainen.

Eduskunnan oikeusasiamiehen mukaan voidaan pohtia, missä suhteissa toiminta verkossa poikkeaa katutasen mielenosoittajien kylttien esittelemisestä ja iskulauseiden huumailusta tai tällaisen mielenosoituksen järjestämisestä. Samoin voidaan pohtia, miksi vain toiminta yleisessä tietoverkossa pitäisi kriminalisoida. Rikoksen tekopaikan määrittelyyn,

Suomen rikoslain soveltamisalaan ja valtioiden suvereniteettiin liittyviä kysymyksiä arviomuistiossa ei ole käsitelty. Väärän tiedon käsite ei suinkaan ole aina selvä. Tiedon, väitteen, epäilyn ja mielipiteen välinen ero on ylipäätänsä häilyvä. Käynnistäjän tarkoitusta ja osallistujan tietoisuutta koskeva tunnusmerkistön osa on periaatteessa onnistunut. Käytännössä sanavapautta koskevat punninnat ja rajanvedot tulisivat maalittamisen kohdalla olemaan kenties vieläkin vaikeampia kuin esimerkiksi kunnianloukkauksen kysymyksessä ollen. Järjestelmälliseen häirintään osallistuneiden henkilöiden rajaamiseen tulisi todennäköisesti liittymään vaikeita ongelmia.

Oikeuskanslerinviraston lausunnon mukaan jatkovalmistelussa tulee edelleen huolellisesti punnita rangaistussäännöksen tarkkarajaisuutta. Säännöksen tarkoittama järjestelmällisyys jää varsin avoimeksi, kuten myös se, minkälaisia tekoja järjestelmällinen häirintä voi kattaa. Erityisesti painostamisen tekotapaa tulee jatkovalmistelussa yhä arvioida. Tarkoitus ei liene, että kielletyksi voitaisiin katsoa sellaista tavanomaista toimintaa, jossa kansalaiset ottavat yhteyttä päätöksentekijöihin yrittäen vakuuttaa tämän näkemyksistään. Vaikutuksia perusoikeuksiin on arvioitava myös tältä kannalta. Muutoinkin ehdotuksen suhdetta perusoikeuksiin tulee yhä jatkovalmistelussa arvioida huolellisesti ja myös suhteessa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytäntöön.

Tuomioistuinvirasto toteaa, että maalittamiseen liittyvä tietojen keruu ja häirintä voi kohdistua myös vaikuttamisyrityksen kohteena olevan henkilön perhe- tai muuhun lähipiiriin. Nyt hahmoteltu rajausta jättäisi suojan ulkopuolelle myös oikeudenkäynnin osapuolet ja todistajat. Asian jatkovalmistelussa on syytä vielä arvioida, onko tällainen rajausta perusteltu.

Syyttäjälaitoksen mukaan säännöksessä jätetään avoimeksi järjestelmällisen häirinnän tarkempi määrittäminen. Kysymys järjestelmällisen häirinnän merkityssisällöstä on olenainen sisällöltään lainvastaisen viestin poistamista ja hävittämistä koskevan menettämisaatimuksen kannalta. Jonkin verran epäselväksi jää, mitä edellytyksiä yleisesti käytettäville sähköpostipalveluille asetetaan, jotta ne olisivat säännöksessä tarkoitettuja yleisesti käytettäviä sähköisiä tietoverkkoja. Syyttäjälaitos esittää harkittavaksi, onko maalittamisen käynnistäjälle asetettu korotettu tahallisuusvaatimus tarpeen. Jos tahallisuusvaatimusta alennetaan todennäköisyystahallisuudeksi, riittäisi seuraukseksi abstrakti vaara järjestelmällisen häirinnän aiheutumisesta. Tahallisuusvaatimuksen alentaminen helpottaisi tahallisuuteen joka tapauksessa liittyviä näyttöongelmia.

Poliisihallitus pitää yleisesti pykälän muotoilua onnistuneena ja selkeänä. Kriminalisointi ei sellaisenaan kata POHA:n ym. esityksessä mainittua alustan tarjoamisen rangaistavaksi esitystä, mutta tätä ei nähdä ongelmana, kun alustajan tarjoajan teon moitittavuus voitaisiin hallita arviomuistiossa esitetysti osallisuusoppeja koskevien säännösten kautta.

Arviomuistiossa esitetty kriminalisointi huomioisi systeemivääryteen liittyvän haasteen hyvin. Rakennetta pidetään toimivana.

Poliisihallituksen mukaan tietoverkkorajaus on tarpeettoman supistava. Maalittaminen voi ilmetä sekä tietoverkoissa, televerkoissa, muilla alustoilla (kuten fyysisillä media-alustoilla, mm. sanoma- ja aikakauslehdet) että reaali maailmassa. Hyvin mahdollista on, että maalituksen kohteeksi joutunut kokee henkilöön menevää arvostelua mm. laajoina kantelukokonaisuuksina, laajalevikkisinä sähköpostiketjuina, sosiaalisen median alustoilla, sekä tämän lisäksi eri tavoin ilmenevänä uhkailuna reaali maailmassa. Poliisihallitus esittää, että ensisijaisesti 1 momentin 1 kohdasta poistetaan sanat sähköistä tietoverkkoa ja tietoverkossa tai toissijaisesti säännöksen otsikointia muutetaan (tietoverkoissa tapahtuva maalittaminen). Ehdotettuun 3 momenttiin tulisi 4 ja 5 momentin tavoin lisätä "... jos esittäminen on tarpeen yhteiskunnallisesti merkittävän asian käsittelemiseksi ja se ei selvästi ylitä sitä mitä voidaan pitää hyväksyttävänä."

Helsingin hovioikeus toteaa, että saattaisi olla perusteltua alentaa vaadittava tahallisuuden aste normaaliin todennäköisyystahallisuuteen. Olisi hyvä jatkovalmistelussa selvittää sitä, mitä tarkoitetaan "yleisesti käytettävällä tietoverkolla". Hovioikeus huomauttaa, että häirintää voidaan pyrkiä saamaan aikaan tapahtuvaksi myös muualla, rajoituksen perusteltavuus tulisi selvittää jatkovalmistelussa. Lisäksi herää kysymys, mitä tarkoitetaan "järjestelmällisellä" häirinnällä. Asian jatkovalmistelussa tulisi myös selvittää, onko teon kohteen rajausta perusteltua esitetyllä tavalla. Hovioikeus esittää harkittavaksi, olisiko rikoksen alkuunpanija ja siihen osallistujat erotettava selvemmin toisistaan esimerkiksi eri rangaistusasteikoin tms.

Helsingin kärjäoikeus katsoo, että ehdotettu tunnusmerkistö kattaisi ne maalittamisteot, joita kriminalisoinnilla on tarpeen suojella. Jatkovalmistelussa tulisi kiinnittää huomiota maalittamisen lainkonkurrenssiin suhteessa jo olemassa oleviin säännöksiin. Pykäläehdotukseen otetut nykyisten kunnianloukkausta ja yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämistä koskevien rajoituslausekkeiden mukaiset rajoitussäännöt ovat perusteltuja.

Länsi-Uudenmaan kärjäoikeus toteaa olevan varsin selvää, että maalittamisena rangaistava toiminta tapahtuisi useimmiten yleisissä sähköisissä tietoverkoissa. Kärjäoikeus saattaa harkittavaksi, onko tunnusmerkistö tältä osin liian kapea. Arviomuistiossa luonnosteltu tunnusmerkistö on sinällään kattava ja tarkkarajainen. Sananvapautta turvaavat poikkeus- tai rajoituslausekkeet ovat ensiarvoisen tärkeitä.

Suomen Asianajajaliiton mukaan ehdotettu tunnusmerkistö on yleisesti ottaen kattava, tarkkarajainen ja perusteltu. Arviomuistiossa tehty tietyjen sähköisten tietoverkkojen rajaamista ulkopuolelle tulisi pykälän perusteluissa avata tarkemmin. Asianajajaliitto pitää perusteltuna lähtökohtaa siitä, että tunnusmerkistö täytyisi ilman varsinaista häirintää tai

seurausta suojelukohteelle. On tärkeää, että tunnusmerkistö täyttyy ilman, että häirintä tulee kohteen tietoisuuteen.

Suomen Asianajajaliiton mukaan järjestelmällisen häirinnän edellytystä tulisi avata tarkemmin perusteluissa. Ilman riittävän tarkkaa määritelmää tunnusmerkistön täytyminen saattaisi jäädä soveltamatta keskeisen tekijän tulkinnanvaraisuuksien takia. Alullepanijan tarkoitustahallisuuteen liittyy ilmeisiä näyttöongelmia, ja liitto katsoo olevan perusteltua selvittää, olisiko alullepanijan todennäköisyystahallisuus riittävä. Lakiehdotuksen tulevissa perusteluissa olisi hyvä tarkemmin avata, mitä tiedon esittäminen pitää sisällään. Asianajajaliitto pitää tärkeänä lisätä uusi rangaistussäännös rikoslain 25 lukuun, mikä mahdollistaisi uhrille oikeuden saada valtion varoista korvausta kärsimyksestä rikosvahinkolain nojalla.

Suomen Lakimiesliitto ry katsoo, että maalittamisen tunnusmerkistö sopii hyvin sijoitettavaksi rikoslain 25 lukuun. Jatkovalmistelussa tulee täsmentää, mitä termillä yleinen viestintäverkko tarkoitetaan. Lisäksi on tärkeää määritellä ne toimenpiteet, jotka täyttävät tekokynnyksen. Lisäksi tulee harkita, tulisiko rikoksen tekemiseen kannustaminen esimerkiksi erityisen vakavissa rikoksissa olla määritelty rikolliseksi. Jatkovalmistelussa tulee myös selvittää maalittamisen kriminalisointia myös muilla kuin sähköisillä alustoilla. Termin järjestelmällinen häirintä voi olla hankalasti näytettävissä toteen. Jatkovalmistelussa on syytä pohtia, tulisiko tunnusmerkistöä täydentää esimerkiksi vaihtoehtoisella suunnitelmallisuuden määritelmällä. Lakimiesliitto toivoo, että perheenjäseneseen tai muuhun läheiseen kohdistuva painostaminen tai muu vastaava maalittaminen katsotaan kohdehenkilön maalittamiseksi.

Suomen Poliisijärjestöjen Liitto SPJL ry:n mukaan pykälän soveltamisala jää suppeaksi eikä siten juurikaan laajenna rangaistavan toiminnan alaa nykyisestä. Teon sitominen vain yleisesti käytettävään sähköiseen tietoverkkoon supistaa säännöstä merkittävästi ja perusteettomasti. Myös maalittamisteon määrittely on jäänyt perusteetta liian suppeaksi. Laillisten oikeussuojakeinojen väärinkäytön vahingoittamis- tai vaikuttamistarkoituksessa tulisi olla maalittamisena rangaistavaa. Ei löydy perusteita myöskään sille, että yksin toimiminen jää rangaistavuuden ulkopuolelle. Tarkoitustahallisuus on lähtökohtaisesti ongelmallinen käytännön näyttökysymysten kannalta.

Suomen Poliisijärjestöjen Liitto SPJL ry:n mukaan arviomuistiossa ei ole erikseen tarkasteltu/arvioitu tarvetta suojata viranomaistoimintaa maalittamiselta ja siten maalittamisen kriminalisointia nimenomaan viranomaistoimintaan kohdistuvana tekona. Tarve viranomaistoimintaa ja virkamiestä suojaaville erityissäännöksille ei ole poistunut. Maalittamisen kriminalisointi rikoslain 16 luvussa olisi johdonmukaista koko rikosoikeusjärjestelmän näkökulmasta. Arviomuistiossa todetaan lisäksi lähtökohdan olevan se, että kohdehenkilönä on se henkilö, jonka työtehtävien tai yhteiskunnallisen toiminnan vuoksi maalittamista harjoitetaan, eivät hänen perheenjäsenensä tai muut läheisensä. Myös

tätä tulee tarkastella uudelleen, mikäli asiaa lähestytään viranomaistoiminnan näkökulmasta. Arviomuistiossa ei ole lainkaan arvioitu rikoslain 16 luvun 1–3 §:n soveltuvuutta maalittamiseen.

Suomen Syyttäjähdistys ry:n mielestä ehdotus on tarkkarajainen ja täsmällinen. Yhdistys pitää kannatettavana sitä, ettei teossa vaadita seurausta. Jos seurausvaatimus asetetaan, tulisi sen olla ns. on omiaan-määrittely. Nyt on 1 ja 2 kohdan välillä tahallisuudessa eri vaatimukset, 1 kohdassa ei pitäisi vaatia enemmän kuin 2 kohdassa. Kannatettavaa on se, että säännös on yleinen eli koskee kaikkia henkilöitä työtehtävissä tai yhteiskunnallisissa tehtävissä. Kannatettavaa on myös se, että sääntelyllä puututaan myös maalittamistoiminnan yksittäiseen käynnistäjään. Tulee pohtia, ettei aseteta liian korkeita vaatimuksia säännöksessä tarkoitettulle häirinnälle. Voisiko esim. termi suunniteltu olla soveltuvampi vai onko tarvetta mihinkään termiin. Ehdotuksessa on hyvin ja kattavasti arvioitu ne tekotavat, joilla maalittamista voidaan tehdä. Toiminnan tulee kattaa myös kohdehenkilön läheiset, tämä koskee sekä 1 että 2 kohtaa. Tiedon esittäminen on tärkinä liian suppea. Yleisesti käytettävän tietoverkon käsitettä on hyvä selventää. Säännösehdotus on sen osalta hyvin tehty, että se kattaa osallisuussäännösten ulkopuolelle jäävät tilanteet. Pykälän 2–4 momentissa on rajaussäännökset kirjoitettu kattavasti, täsmällisesti ja hyvin.

Suomen tuomariliitto ry:n mukaan luonnosteltu tunnusmerkistö on melko tarkkarajainen ja siinä otetaan esimerkiksi sananvapaussuoja varsin hyvin huomioon. Maalittamiseksi luonnehdittava toiminta voi tapahtua muussakin ympäristössä kuin yleisesti käytettävässä sähköisessä tietoverkossa. Ehdotettu tunnusmerkistö on kuitenkin siltä osin riittävä. Jatkovalmistelussa harkittavaksi voi tulla toissijaisuuslausekkeen lisääminen säännökseen. Tärkeän tekemuodon tunnusmerkistölle ei ole tarvetta. Jatkovalmistelussa tulee tarkastella tarkemmin ja perusteellisemmin suhdetta Euroopan ihmisoikeussopimuksen 10 artiklaan ja perustuslain 12 §:ään.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry toteaa, että oikeuskäytännön kehittämisen osalta saattaa olla vaarana, että vain kaikista karkeimmat ja loukkaavimmat maalittamiset päätyvät lopulta tutkintaan ja niistäkin murto-osa tuomioon. Lainsäädännön toimivuutta tulee seurata ja arvioida.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK kannattaa arviomuistiossa esitettyä maalittamisen tunnusmerkistökuvausta. Viitataan kuitenkin jäsenliitto Medialiitto ry:n lausuntoon, jossa on hyvin eritelty, miltä osin sananvapauden ja rangaistavan maalittamisen rajanvetoa tulisi vielä jatkovalmistelussa tarkentaa ja sananvapauteen liittyvää tulkintakäytäntöä käydä läpi. On selvää, että ollakseen rangaistavaa, sekä maalittamisen käynnistäjän että siihen osallistuvan toiminnalta on edellytettävä tarkoitustahallisuutta, kuten arviomuistiossakin on todettu. EK on samaa mieltä siitä, että alustan tarjoamista maalittamisen tekemiseen ei

tule sellaisenaan säätää rangaistavaksi. Kiinnitetään huomiota myös pyrkimykseen vaikuttaa maalittamisen kohteen toimintaan.

Suomen Journalistiliitto ry:n mukaan jatkovalmistelussa teoille voisi pohtia osuvampia ja kuvaavampia vaihtoehtoisia rikosnimikkeitä. Muistion mukainen tunnusmerkistö vaikuttaa suppealta, mutta sen sanamuoto sisältää paljon tulkinnanvaraisuutta. Sananvapausrikoksiin sisältyy jo ennestään paljon tulkinnallisuutta, mitä ei voida pitää optimaalisena rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen näkökulmasta. Jatkovalmistelussa saattaisi olla syytä tutkia EIT:n käytäntöä ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen 10 artiklan tulkintaa lisää.

Yleisradio Oy:n mukaan on tärkeää määritellä maalittamisen tunnusmerkistö siten, ettei ole vaaraa säännöksen soveltamisesta journalistiseen tiedonvälitykseen. Vastuullisen journalismin periaatteita noudattavien viestien sulkemiseen maalittamisen määritelmän ulkopuolelle on tärkeää pyrkiä. Tätä koskeva maininta olisi syytä myös sisällyttää tulkintaohjeena säännöksen perusteluihin.

Sanoma Media Finland Oy:n mukaan tunnusmerkistön ulkopuolelle tulisi jättää journalistinen julkaisutoiminta, kun se kriittisesti käsittelee yhteiskunnallisia toimijoita silloinkin, kun uutisointi on toistuvaa. Muutoinkin on tärkeää huolehtia, että asiallinen kritiikki ei ole tunnusmerkistön piirissä. Rikoslain 24 lukuun liittyvät viittaukset vaikuttavat asianmukaiselta rajaukselta. Vaietamisvaikutuksen laajuuden arviointi vaatii vielä lisää todentamista. On perusteltua rajata maalittamisen tunnusmerkistö toimintaan sähköisissä viestintäverkoissa, joissa sitä todellisuudessa esiintyy. On hyvä, että maalittaminen voisi kohdistua tiettyyn henkilöön tämän työtehtävien lisäksi myös yhteiskunnallisten tehtävien vuoksi. Ehdotettu tunnusmerkistö kattaa varsin vähäisen osan siitä ilmiöstä, jota yleiskielessä on totuttu nimeämään maalittamiseksi. Jatkovalmistelussa on perusteltua arvioida myös vaihtoehtoisia rikosnimikkeitä (esimerkiksi häirinnän järjestäminen).

Professori Matti Tolvasen (Itä-Suomen yliopisto) mukaan tunnusmerkistöön ei ole perustavanlaatuisia kriittisiä huomioita. Arviomuistiossa hahmotettu sopii hyvin jatkotyöstämisen pohjaksi, jos se katsotaan perustelluksi. Tunnusmerkistö täyttäisi laillisuusperiaatteen vaatimukset. Tarkoituksen näyttäminen voi tuottaa ongelmia. Vaihtoehtona voisi olla se, että tunnusmerkistössä lueteltaisiin tekotavat ja niihin liitettäisiin se, että teko on omiaan johtamaan uhrin häirintään. Tällöin kuitenkin rangaistavuuden ala laajenisi laillisuusperiaatteen näkökulmasta vaarallisella tavalla ja siitä poistuisi kokonaan järjestelmällisyyden kriteeri. Säännösehdotuksen 2–4 momenttien rajoitukset rajaavat maalittamisrikoksen ulkopuolelle sananvapauden käyttämisen kannalta merkittävät tilanteet.

Medialiitto ry:n mukaan tunnusmerkistön tulee olla erityisen tarkkarajainen ja suppea. Tämä lähtökohta on jatkovalmistelussa säilytettävä ja tunnusmerkistöä on pyrittävä osin edelleen tarkentamaan ja kaventamaan. Arviomuistiossa luonnosteltu

maalittamisrikoksen tunnusmerkistö on varsin tarkkarajainen ja siinä otetaan sananvapaussuojan edellytykset kohtuullisen hyvin huomioon. Vaikea tulkintatilanne voi syntyä esimerkiksi silloin, kun yleisempää merkitystä saava arvokeskustelu aloitetaan valitsemalla epäkohtaa havainnollistavaksi esimerkiksi yksittäisen henkilön sosiaalisessa mediassa julkaisema, tämän omaan toimintaan liittyvä viesti. On perusteltua erikseen huolehtia siitä, ettei journalistista tiedonvälitystä voida pitää maalittamisena.

Amnesty International Suomen osasto ry katsoo, että esitetty tunnusmerkistö on suositeltavampi kuin aikaisemmissa selvityksissä esitetyt tunnusmerkistöt. Tästä huolimatta Amnesty pitää tärkeänä tunnusmerkistön täsmentämistä. Maalittamisen tapahtumapaikkaa tulisi tarkentaa (esimerkiksi suljetuissa sosiaalisen median ryhmissä jaetut viestit). On erittäin tärkeää, että maalittamisen tunnusmerkistössä huomioidaan maalittamiseen osallistujat. Amnesty pitää myönteisenä, että osallisuuden edellytykseksi on asetettu henkilön tietoisuutta koskeva vaatimus. Osallistumisen muotoja tulee kuitenkin pykälän perusteluissa täsmentää, jotta ei jää epäselväksi, tuleeko henkilön itse tuottaa tekstiä ja julkaista jotain vai riittääkö rikosoikeudelliseen vastuuseen joutumiseksi julkaisusta ”tykkääminen”.

Yhteiskunta-alan korkeakoulutetut ry toivoo tarkennusta kohdehenkilön perheenjäsenien ja muiden läheisten asemaan. Pidetään tarkoituksenmukaisena, että heihin kohdistuva maalittaminen tai maalittamisen uhka voidaan lukea kohdehenkilön painostamisena.

Naisjärjestöjen Keskusliiton mukaan muistion maalittamiselle esittämät tunnusmerkistökijät ovat pääosiltaan kannatettavia. On tärkeä varmistaa, että määritelmä kattaa mahdollisimman monenlaiset maalittamisteot. Maalittamista voi tapahtua myös ei-sanallisesti. On tärkeää varmistaa, että tarkoituksellisuuden näyttökynnys ei nouse liian korkeaksi. Jatkovalmistelussa voi olla syytä pohtia, olisiko esimerkiksi ”syytä varoa”-muotoilu tai ”syytä epäillä”-muotoilu näytön kannalta tarkoituksenmukaisempi. Kohdehenkilön toimintaan vaikuttamisen elementin jättäminen pois pykälästä on kannatettavaa ja tukee rangaistavuuden alan laajenemista nykyisestä osatekojen osalta. Pykäläehdotuksen kahden viimeisen momentin muotoilut ovat laillisuusperiaatteen kannalta hankalia, koska viimekädessä vasta tuomioistuimien ratkaisee sen, mitä voidaan pitää ”hyväksyttävänä”. Rikoslaisissa ja prosessioikeuden puolella on lukuisia säännöksiä, joiden perusteella vähäiset rikokset voidaan jättää tutkimatta, syyttämättä ja tuomitsematta.

Sanan- ja uskonnonvapaus ry:n mukaan ei tarvita lisää sellaista sanavapautta rajoittavaa lainsäädäntöä, jonka tulkintaan voidaan vaikuttaa poliittisesti.

Yksityishenkilöiden lausunnoissa todettua:

- Maalittamisen tunnusmerkistöä ei ole mahdollista objektiivisesti määritellä.
- Tahallisuusarvioinnin suhteen, jos joku ilmaisee tyytymättömyyttään työtetävän tai yhteiskunnallisen tehtävän hoitamiseen, lähtökohdaksi voitaneen asettaa hänen haluavan ko. tehtävä jatkossa hoidettavan jotenkin eri tavoin taikka mielestään tehdyt virheet jotenkin korjattavan. Onko jokaisessa viestintäpalvelussa, jokaisella alustalla edes jälkeinpäin selvitettävissä, mistä kaikista mm. muiden henkilöiden jaoista, niihin tulleista kommenteista (mitkä eivät välttämättä näy siinä keskustelussa, johon yksittäinen osallistuja lähtee mukaan) oli tämä yksittäinen osallistuja tietoinen osallistumisensa hetkellä?
- Ehdotettu tunnusmerkistö on täsmällisempi kuin eräät aiemmin ehdotetut tunnusmerkistöt ja yleisesti ottaen vähemmän ongelmallinen laillisuusperiaatteen näkökulmasta kuin aiemmat ehdotukset. Ongelmallista on painostamisen lisääminen tekotavaksi. Eräänlaista painostamista etenkin poliittisissa yhteyksissä voidaan pitää jopa sananvapauden ydinalueeseen kuuluvana toimintana. Painostamista koskevan tekotavan sisällyttäminen tunnusmerkistöön voisi merkittävästi rajoittaa sananvapauden suojaamaa ilmaisua. Painostavat ilmaukset tulee vähintäänkin sisällyttää rajoitussäännöksiin. Uhkaus tekotapana kattanee merkittävän osan sellaisista painostavista ilmauksista, joita ei ole pidettävä sananvapauden perusteella oikeutettuina. Toisaalta myös uhkausta koskevan tekotavan tarkentamista olisi syytä harkita.
- Maalittamisen käynnistäjän tarkoituksesta voi olla vaikeaa saada selvyyttä. Kun osallistujalta tunnusmerkistö vaatii tietoisuutta toiminnan luonteesta, herää kysymys, vaaditaanko keskusteluun osallistujalta, että hänen on luettava läpi kaikki ennen hänen kirjoitustaan julkaistut kirjoitukset, jotta hän voi välttyä joutumasta osaksi järjestelmällistä häirintää. Rangaistavuuden kytkeminen siihen, onko kohdehenkilö saanut ko. viestistä tiedon, on ongelmallista. Sitä on vaikea luotettavasti selvittää. Arviomuistiossa tulkinnanvaraiseksi jää järjestelmällisen häirinnän käsitteen tarkempi sisältö.

6 Maalittamisen rangaistusasteikko

Sisäministeriön mukaan teon moitittavuuteen ja asianomistajan vapauspiiriin kohdistuviin loukkauksiin nähden rangaistusasteikko ei ole riittävä. Tämän takia tulisi arvioida rikoksen kvalifioidun muodon tarpeellisuutta laajemmin kuin mitä arviomuistiossa on kuvattu. Rangaistusasteikossa tulisi joka tapauksessa olla enemmän harkintavaltaa. Tällöin rangaistuksen tulisi olla vastaavalla tasolla kuin vainoamisen osalta on säädetty eli enimmäisrangaistuksena kaksi vuotta. Se vaikuttaisi myös vanhentumisaikaan.

Eduskunnan oikeusasiamiehen mukaan, jos maalittamisen erilliskriminalisointiin päädyttäisiin, arviomuistiossa kaavailtu asteikko saattaisi sinänsä olla sopiva ottaen huomioon olemassa olevat kriminalisoinnit.

Syyttäjälaitoksen mukaan yhden vuoden enimmäisrangaistusta voidaan pitää perusteltuna.

Poliisihallitus esittää harkittavaksi, tulisiko ehdotetun rangaistussäännöksen enimmäisrangaistusta korottaa kahteen vuoteen vankeutta. Se olisi paremmin yhteensopiva rangaistavaksi esitetyn toiminnan haitallisuuden ja moitittavuuden kanssa. Kahden vuoden enimmäisrangaistus mahdollistaisi lainvalvontaviranomaiselle kattavammat toimivaltuudet maalittamisen estämisessä, paljastamisessa ja selvittämisessä. Huomiota tulee kiinnittää myös siihen, että kahden vuoden enimmäisrangaistuksessa syyteoikeus vanhenisi kahden vuoden sijaan viidessä vuodessa. Maalittamistekojen tutkiminen voi olla haastavaa.

Helsingin kärjäoikeudella ei ole huomautettavaa arviomuistiossa esitettyyn rangaistusasteikkoon mutta toteaa, että myös 1 vuoden 6 kuukauden rangaistusmaksimi ollut ollut perusteltu.

Länsi-Uudenmaan kärjäoikeus saattaa maalittamisen vakavuus sekä sen vanhentumisaika huomioon ottaen harkittavaksi, että sen enimmäisrangaistukseksi säädettäisiin 1 vuosi 6 kuukautta vankeutta.

Suomen Asianajajaliiton mukaan nyt ehdotettu rangaistusasteikko johtaisi rikoksen vanhenemiseen kahdessa vuodessa, mikä on hyvin lyhyt aika mahdollisesti laajalle ja monimutkaiselle tutkinnalle. Maalittaminen ei ole mielletävissä lieväksi rikokseksi ottaen huomioon sen aiheuttamat seuraukset yhteiskunnallisesti tärkeille arvoille ja suojelukohteille.

Liitto pitää perusteltuna, että rangaistusasteikko olisi sakkoa tai vankeutta enintään 1,5 tai jopa 2 vuotta

Suomen Lakimiesliitto ry esittää, että maalittamisen rangaistusasteikoksi valitaan arviomuistiosta poiketen sakko – 1 vuosi 6 kk vankeutta, joka asteikko puuttuu kokonaan arviomuistion rangaistusasteikkojen vertailusta. Tämä rangaistusasteikko on käytössä muissa sellaisissa rikosmuodoissa, joihin maalittamisrikos vertautuu. Kerrottu rangaistusasteikko ilmentää paremmin teon paheksuttavuutta. Sillä vanhentumisaika pitenisi 2 vuodesta 5 vuoteen.

Suomen Poliisijärjestöjen Liitto SPJL ry pitää ehdotettua rangaistusasteikkoa enimmäisrangaistukseltaan liian lievänä. Rikoslain 25 luvussa johdonmukainen enimmäisrangaistus olisi vankeutta enintään kaksi vuotta. Mikäli kriminalisointi toteutuisi myös rikoslain 16 luvussa, tulee rangaistusasteikkoa arvioida erikseen. Viimeksi mainitussa tapauksessa rangaistusasteikko voisi olla sakkoa tai vankeutta enintään neljä vuotta.

Suomen Syyttäjäyhdistys ry:n mukaan rangaistusasteikkoja vertailtaessa tulisi olla mukana myös rangaistusasteikko sakko – 1 vuosi 6 kk vankeutta. Se asteikko ilmentäisi paremmin teon paheksuttavuutta ja moitittavuutta, eikä paljoakaan korottaisi annettavia rangaistuksia eikä todellisuudessa lisäisi vankeusrangaistuksia. Asialla olisi myös se merkittävä vaikutus, että teon vanhentumisaika muuttuisi kahdesta vuodesta viiteen vuoteen.

Suomen tuomariliitto ry:n mukaan arviomuistiosta poiketen rangaistusasteikoksi tulisi valita sakko – 1 vuosi 6 kk vankeutta. Tämä rangaistusasteikko on käytössä muissa sellaisissa rikosmuodoissa, joihin maalittamisrikos vertautuu. Valittavalla asteikolla on merkittävä vaikutus rikoksen vanhentumisaikaan (2 v. -> 5 v.). Tämä on tärkeää erityisesti laajoissa jutuissa sekä tilanteissa, joissa tekijöitä ei kyetä selvittämään heti tutkinnan alkuvaiheessa. Liitto esittää harkittavaksi erillisiä rangaistusasteikkoja riippuen siitä, onko kyseessä 1 kohdassa tarkoitettu menettelyn alullepanija vai 2 kohdassa tarkoitettu yksittäinen osallistuja.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry toteaa ehdotetun rangaistusasteikon tarkoittavan kahden vuoden vanhentumisaikaa. Mikäli rangaistus olisi esimerkiksi 2 vuotta, olisi vanhentumisaika viisi vuotta. Laaja-alainen ja pitkäkestoinen maalittaminen on rinnastettavissa eräisiin rikoksiin, joilla on kahden vuoden maksimirangaistus. Jatkovalmistelussa on tarpeen arvioida, ovatko maalittamisrikokset sen tyyppisiä, että niiden selvittäminen ja jatkotoimenpiteet saadaan käytännössä riittävän hyvin selvitettyä kahden vuoden vanhentumisajassa.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK:n mukaan esitettyä rangaistusasteikkoa voidaan pitää riittävän laajana huomioimaan vakavuudeltaan erilaisten tekojen moitittavuus. Moitittavuudeltaan törkeämmät teot täyttänevät usein jonkin muun rikoksen tunnusmerkistön.

Yleisradio Oy:n mukaan ehdotetun rangaistusasteikon mukainen vanhentumisaika on suhteellisen lyhyt. Tämä lisää vaaraa, että poliisilla ei ole riittävästi aikaa käytettävissä rikosten tutkintaan. Ottaen huomioon sen, että maalittaminen kohdistuu kansalaisten perusoikeuksiin ja että maalittamisen henkilökohtaiset seuraukset rikoksen uhrille ja tämän läheisille voivat olla merkittävät, olisi syytä harkita maalittamiselle laajempaa rangaistusasteikkoa.

Julkiset oikeusavustajat ry:n toteaa yhden vuoden maksimirangaistuksen asettuvan sinällään varsin hyvin suhteessa muiden tekojen rangaistusasteikkoon. Toisaalta maksimirangaistus kaksi vuotta vankeutta voisi ottaa paremmin huomioon erityisen moitittavat ja paheksuttavat teot, olkoonkin, että nämä teot voisivat tulla rangaistavaksi myös muiden rikosten tunnusmerkistöjen perusteella.

Professori Matti Tolvasen (Itä-Suomen yliopisto) mukaan enimmäisrangaistuksen tulisi olla kaksi vuotta vankeutta. Vainoamisrikoksessa on sellainen enimmäisrangaistus ja maalittaminen on ilmiönä yhtä vakava kuin vainoaminen. On jopa kyseenalaista, kannattaako maalittamista kriminalisoida ollenkaan, jos teon rangaistustaso jäisi alhaiseksi ja pääasialliseksi rangaistusmuodoksi sakko.

Naisjärjestöjen Keskusliiton mukaan teon vakavuutta ilmentävä rangaistusasteikko auttaa osaltaan varmistamaan kriminalisoinnin ennaltaehkäisevän vaikutuksen syntymistä.

Yksityishenkilöiden lausunnoissa todettua:

- Heikko erottuvuus jo aikaisemmista rikostunnusmerkistöistä yhdistettynä ankarampaan seuraamusasteikkoon voi johtaa siihen ongelmaan, että samasta käyttäytymisestä vain rangaistaan entistä ankarammin. Käytännön pyrkimys syyteoikeuden vanhentumisajan pidentämiseen onkin tuotu jo esille Suomen Syyttäjähdistus ry:n lausunnossa.
- Mikäli ehdotettu tunnusmerkistö säädetään, ehdotettu rangaistusasteikko on sinänsä hyvin perusteltu.
- Jos maalittamista koskeva säännös otetaan rikoslakiin, rangaistusasteikkoa voidaan sinänsä pitää asianmukaisena.

7 Maalittamisen yritys

Eduskunnan oikeusasiamiehen mukaan maalittamisen yrityksen kriminalisointi arviomuistiossa luonnostellun tunnusmerkistön pohjalta tekisi rangaistavan menettelyn alan hyvin laajaksi ja vaikeasti ennakoitavaksi. Kaikkien yritysten tutkiminen rikoksina olisi viranomaisille loppumaton työsaara ja antaisi erikoisen kuvan ilmaisunvapauden ja nyt suunnitellun kriminalisoinnin suhteesta.

Syyttäjälaitoksen lausunnon mukaan tältä osin ei ole huomauttamista.

Helsingin hovioikeus pitää ehdotusta perusteltuna siltä osin, ettei maalittamisen yritystä säädetä rangaistavaksi.

Helsingin käräjäoikeudella ei ole huomautettavaa muistion esitykseen siitä, että maalittamisen yritystä ei säädetä rangaistavaksi.

Suomen Lakimiesliitto ry kiinnittää huomiota siihen, ettei säädösluonnoksessa maalittamisen yritystä ole säädetty rangaistavaksi. Kerrottua ratkaisua ei ole perusteltu arviomuistiossa. Lakimiesliitto esittää jatkovalmistelussa uudelleen harkittavaksi mahdollisuutta säätää rangaistavaksi myös maalittamisen yritys esimerkiksi sellaisessa tilanteessa, jossa kynnys teon täyttymiselle ei täyty viestien vähäisen määrän takia. Maalittamisen yrityksen kriminalisointia puoltaa myös se, että jo pelkkä mahdollisuus puuttua maalittamisen yritykseen lisää järjestelmän uskottavuutta.

Suomen Syyttäjähdistys ry toteaa, että jos suuri lukumäärä ei täyty ulkoisista syistä, on tarvetta teon rangaistusarvon vuoksi säätää myös yritys rangaistavaksi. Varsinkin käynnistäjän kohdalla on perusteltu tarve. Puuttumismahdollisuus myös pitäisi yllä järjestelmän uskottavuutta.

Suomen tuomariliitto ry:llä ei ole huomautettavaa arviomuistion esitykseen.

Tieteentekijöiden liitto kannattaa yrityksen kriminalisoimista.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry viittaa ehdotukseen.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK:n mukaan esitys siitä, ettei maalittamisen yritystä säädetä rangaistavaksi, on perusteltu huomioiden sen, että maalittamisen tunnusmerkistö täytyisi ehdotuksen mukaan maalittamisen käynnistäjän osalta silloinkin, kun käynnistäminen ei johda siihen, että myös jotkin muut osallistuvat käynnistettyyn maalittamiseen.

Professori Matti Tolvasen (Itä-Suomen yliopisto) mukaan yritystä ei ole tarvetta säätää rangaistavaksi. Kyseessä on niin sanottu puhdas tekorikos. On erittäin vaikea keksiä tyyppitapausta maalittamisen yrityksestä, joka ansaitsisi tulla kriminalisoiduksi. Yritysteelle jäävät teot eivät vahingoita tai edes vaaranna teon aiottua kohdetta.

Naisjärjestöjen Keskusliitto toteaa, että muistion mukaan maalittamisen käynnistäjän teon rangaistavuus ei edellyttäisi, että osallistumista maalittamiseen tapahtuu. Keskeistä on, että pykälämuotoilu kattaa myös teot, joilla pyritään, mutta ei onnistuta, aloittamaan järjestelmällinen häirintä.

Yksityishenkilöiden lausunnoissa todettua:

- Ehdotus on naurettava. Käytännössä joka ikinen argumentti, jonka ihminen koskaan suustaan päästää, voisi olla maalittamisen yrittämistä.
- Yrityksen objektiiviset kriteerit puuttuvat.
- Tämä kohta on vielä vaikeampi määritellä ja tulkinnanvara ei saisi olla.
- Asiat tärkeysjärjestykseen.
- Mikä muodostaisi yrityksen?
- Maalittamisen yritystä ei tarvitse säätää rangaistavaksi.
- On perusteltua, ettei maalittamisen yritystä säädetä rangaistavaksi. Tunnusmerkistö voi sinänsä täytyä jo melko aikaisessa vaiheessa, ja poliisitoiminnassa olisi joka tapauksessa priorisoitava täyttyneitä, luonteeltaan vakavampia ja vahingollisempia tekoja.
- Arviomuistiossa mainituilla perusteilla maalittamisen yritystä ei ole perusteltua säätää rangaistavaksi. Näyttö- ja tulkintaongelmat olisivat myös usein huomattavan suuret.

8 Syyteoikeusjärjestelyt

Puolustusministeriön mukaan rikoksen luonne puoltaa maalittamisen säätämistä virallisen syytteen alaiseksi kaikissa tilanteissa. Viestintärauhan rikkomisen, yksityiselämää koskevan tiedon levittämisen ja kunnianloukkauksen ollessa virallisen syytteen alaisia rikoksia erittäin tärkeän yleisen edun vaatiessa syytteen nostamista yleisen edun arviointikynnyksen ei tule olla tarpeettoman korkealla tekojen liittyessä henkilön työtehtävien tai julkisen luottamustoimen hoitamiseen.

Sisäministeriö pitää arviomuistiossa esitettyä perusteltuna.

Valtiovarainministeriön mukaan, jos maalittaminen säädetään rangaistavaksi, se on perusteltua säätää virallisen syytteen alaiseksi niissä tapauksissa, joissa teko kohdistuu julkisessa virassa olevaan henkilöön taikka muuten julkista valtaa käyttävään henkilöön.

Syyttäjälaitos toteaa, että maalittamisen säätäminen virallisen syytteen alaiseksi vaikuttaa asianomistajan asemaan. Nekin maalittamisen kohteeksi joutuneet asianomistajat, jotka eivät ole halunneet vaatia rangaistusta ja tulla kuulluiksi oikeudessa, jouduttaisiin todennäköisesti kuulemaan todistajina. Maalittaminen olisi tyypillinen sananvapausrikos. Sananvapausrikosten syyteoikeusjärjestelyt vaatisivat kokonaisvaltaista tarkastelua. Valtakunnansyyttäjän syytemonopolin piiriin tulisi kuulua vain sellaiset rikostyyppit, joissa tyypillisesti kyse on demokraattisten perusoikeuksien käytöstä ja joiden syytéharkinta edellyttää perusoikeuspunnintaa.

Poliisihallitus kiittää erikseen sitä, että ehdotettu uusi tunnusmerkistö olisi virallisen syytteen alainen. Rikosvastuun toteutuminen ei jäisi sattumanvaraiseksi. Samalla se toteutessaan vähentäisi ainakin osin tarvetta muuttaa muita maalittamisen hallintaan tapauskohtaisesti soveltuvia kriminalisointeja virallisen syytteen alaisiksi.

Helsingin hovioikeus kannattaa maalittamisen säätämistä virallisen syytteen alaiseksi rikokseksi.

Helsingin kärjäoikeuden mukaan teon tulee luonteensa vuoksi olla virallisen syytteen alainen.

Länsi-Uudenmaan käräjäoikeus toteaa, että mikäli maalittaminen säädetään erikseen rangaistavaksi, tulee sen olla virallisen syytteen alainen rikos.

Suomen Asianajajaliiton mukaan maalittamisen säätäminen virallisen syytteen alaiseksi rikokseksi on perusteltua.

Suomen Lakimiesliitto ry katsoo, että maalittamisen koskevan rikoksen tulee olla aina virallisen syytteen alainen teko. Samalla liitto katsoo, ettei asiassa tule vaatia valtakunnan-syyttäjän syytemääräystä. Maalittamisessa ei ole kyse sananvapauslain mukaisen julkais-tun viestin sisältöön perustuvasta rikoksesta.

Suomen Poliisijärjestöjen Liitto SPJL ry:n mukaan, jos maalittaminen säädetään eril-lisenä rikoksena rangaistavaksi, tulee kyseinen rikos saattaa virallisen syytteen alaiseksi. Tämän lisäksi tulisi myös maalittamiseen nykyisin soveltuvien rikosten syyteoikeussään-nökset järjestää virallisen syytteen alaisiksi tilanteissa, joissa henkilö joutuu rikoksen koh-teeksi työ-, virka- tai julkisen luottamustehtävänsä vuoksi. Syyteoikeuden järjestämi-sen osalta tulee huomioida myös, että virkamies tulee esteelliseksi tekemällä epäilyllistä rikosilmoituksen.

Suomen Syyttäjähdistys ry kannattaa sitä, että teko olisi virallisen syytteen alainen. Säännöstä säädettäessä on pidettävä huolta, ettei siitä tule sellaista, että se vaatisi valta-kunnansyyttäjän syytemääräyksen.

Suomen tuomariliitto ry:llä ei ole huomautettavaa tältä osin arviomuistiossa esitettyyn.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry kannattaa virallisen syytteen alaisuutta.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK toteaa, että yleinen etu ei liity vain julkisiin viranomais-tehtäviin. Mikäli maalittaminen säädetään rangaistavaksi, sen tulisi olla virallisen syytteen alainen rikos.

Yleisradio Oy:n mukaan maalittamisen säätäminen virallisen syytteen alaiseksi on perusteltua.

Professori Matti Tolvasen (Itä-Suomen yliopisto) mukaan on perusteltua säätää maalit-taminen virallisen syytteen alaiseksi rikokseksi. Syyteoikeusjärjestelyjä on arviomuistiossa analysoitu monipuolisesti.

Amnesty International Suomen osasto ry pitää kannatettavana, että maalittamisesta tehdään virallisen syytteen alainen rikos.

Naisjärjestöjen Keskusliitto näkee, että maalittamisrikoksen luonne puoltaa maalittamisen säätämistä virallisen syytteen alaiseksi rikokseksi kaikissa tilanteissa.

Yksityishenkilöiden lausunnoissa todettua:

- Vastaavia ongelmia kuin rangaistusasteikon kohdalla. Ainakin Valtakunnansyyttäjän virasto kautta kierrätys ei puoltane kriminalisoinnin kannattajien intressejä.
- Ei ole selvää, että rikoksen siirtäminen virallisen syytteen alaiseksi olisi aina asianomistajan edun ja tahdon mukaista. Maalittamisen kohdalla herää kysymys, miten tapaukset päätyvät poliisin tutkittaviksi, jos asianomistaja ei itse ilmoita poliisille kohtaamastaan maalittamisesta.

9 Salaiset pakkokeinot ja salaiset tiedonhankintakeinot

Puolustusministeriö toteaa, että arviomuistiossa on käyty kattavasti läpi pakkokeinolain ja poliisilain muutostarpeita. Ministeriö yhtyy arviomuistiossa esitettyyn käsitykseen, että on olemassa vahvoja perusteita sille, että maalittaminen lisittäisiin niiden rikosten joukkoon, joiden selvittämisessä ja estämisessä voitaisiin käyttää televalvontaa.

Sisäministeriön mukaan ehdotetut muutokset televalvontaa koskeviin säännöksiin ovat kannatettavia. Ottaen huomioon KKO 2022:8 ratkaisu tulisi jatkovalmistelussa vielä arvioida, tulisiko televalvonnan perusterikokseksi sisällyttää myös vainoaminen. Samalla jatkovalmistelussa tulisi pohtia muitakin maalittamisen torjunnan kannalta tarkoituksenmukaisia toimivaltuuksia, esimerkiksi suunnitelmallisen tarkkailun osalta.

Eduskunnan oikeusasiamiehen mukaan, mikäli lähdetään siitä, että maalittamisessa olisi selvästi kysymys rikoksesta, jota voidaan pitää perustuslain 10 §:ssä tarkoitettuna yksilön turvallisuutta vaarantavana rikoksena, tunnistamistietojen saamisen mahdollisuus ei ilmeisesti olisi perustuslain kannalta ongelmallista. Maalittamisella suojattaisiin myös demokraattisen yhteiskunnan rakenteiden toimivuutta ja muita yksilötasosta irrottautuvia arvoja, joten periaatteessa kysymys saattaisi olla myös yhteiskunnan turvallisuutta vaarantavasta perustuslain 10 §:ssä tarkoitettua rikoksesta. Luonnostellun tunnusmerkistön kaksijakoisuus (primus motor/muut osalliset) asettaa myös pakkokeinojen käytön hyväksyttävyydelle omat haasteensa. Suhtaudutaan varauksellisesti siihen, että televalvonnan käytön mahdollisuus avattaisiin kaikkiin osallisten mahdollisesti hyvinkin lieviin tekoihin.

Syyttäjälaitoksen mukaan muistiossa ehdotettuun säännösmuutokseen ja sen perusteluihin ei ole huomauttamista.

Poliisihallitus kannattaa esitystä televalvontaa koskevien säännösten muuttamisesta. Mikäli enimmäisrangaistusta ei korotettaisi kahteen vuoteen vankeutta, esitetään sääntelyn muuttamista siten, että suunnitelmallinen tarkkailu olisi mahdollista maalittamisen estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi.

Helsingin käräjäoikeudella ei ole huomautettavaa muistiossa esitettyyn.

Länsi-Uudenmaan käräjäoikeus toteaa, että salaisten pakkokeinojen käyttöalan laajentamiseen tulee yleisesti ottaen suhtautua pidättyvästi. Jotta maalittamisrikoksia pystyttäisiin kuitenkin ylipäättään selvittämään, on pakkokeinojen käyttö ehdotetulla tavalla kuitenkin sallittava. Harkittava on kuitenkin sitä, että pakkokeinojen käyttö olisi mahdollista vain toiminnan käynnistäjien ja siihen merkittävällä tavalla osallistuvien henkilöiden osalla.

Suomen Lakimiesliitto ry toteaa, että maalittamisen asianmukainen tutkinta ja estäminen edellyttävät tekojen selvittämistä myös tietoverkoissa. Liitto katsoo, että ehdotetut muutokset ovat sopivassa suhteessa rikoksen moitittavuuteen nähden. Muutokset on myös perusteltu hyvin ja riittävällä tasolla.

Suomen Poliisijärjestöjen Liitto SPJL ry:n mukaan maalittamisen tutkinnassa tulee voida käyttää pakkokeinoja laajemmin kuin mitä esitetty maalittamisen rangaistusasteikko mahdollistaisi. Muistiossa esitettyä televalvontaa koskevaa ratkaisua pidetään perusteltuna ja kannatettavana.

Suomen Syyttäjähdistys ry toteaa, että televalvonnassa ja sijaintitietojen saamisessa ei puututa viestin sisältöön eli viestinnän ydinalueeseen. On kohtuullista, varsinkin kun on painava yhteiskunnallinen tarve puuttua maalittamiseen sekä niiden estäminen ja selvittäminen, että kyseisiä pakkokeinoja voidaan käyttää.

Suomen tuomariliitto ry:llä ei ole huomautettavaa tältä osin arviomuistiossa esitettyyn.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry kannattaa televalvontakeinojen osalta niiden käyttömahdollisuutta maalittamisen selvittämiseksi.

Sanoma Media Finland Oy katsoo tärkeäksi, että viranomaisten ei tule saada liian kevein perustein käyttöönsä uusia tai muualla jo käytössä olevia pakkokeinoja. Ei ole hyväksyttävää, että viranomaisten oikeuksia maalittamisen tutkimiseen lisätään siten, että heillä on mahdollisuus nykyistä kevyemmin perustein käytännössä murtaa lähdesuoja.

Professori Matti Tolvasen (Itä-Suomen yliopisto) mukaan merkittävin pakkokeino olisi käytännössä oletettavasti laite-etsintä. Sen toteuttamiseen riittäisi arviomuistiossa esitetty rangaistusasteikko. Perusteltua on ulottaa myös televalvonta maalittamisrikoksen estämiseen ja selvittämiseen.

Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto, FiCom ry toteaa, että muutos laajentaa telekuuntelun käyttöalaa ja lisää teleoperaattoreille tehtävien kyselyiden määrää. Suostumusperusteinen televalvonta olisi mahdollinen maalittamisen selvittämisessä ja estämisessä ilman lainsäädäntömuutoksia. Maalittamisen lisäämisellä televalvonnan perusterikokseksi vaikutetaan merkittävästi henkilöiden perusoikeuksiin. Perusoikeuksia

rajoitettaessa täytyy ottaa huomioon yleiset perusoikeuksien rajoitusedellytykset, joista arviomuistiossa eivät ainakaan edellytykset täsmällisyydestä ja tarkkarajaisuudesta täyty. Teleoperaattoreilla ei välttämättä ole käytössään ajantasaista tietoa esimerkiksi liittymän käyttäjistä. Ajatus siitä, että yksityisyyden suojaan puuttuvien toimien kynnyks voisi olla tietoverkoissa kategorisesti alempi kuin muualla, on kestävä.

Amnesty International Suomen osasto ry toteaa, että televalvonnassa puututaan luottamukselliseen viestintään ja siten se tulisi lähtökohtaisesti sovellettavaksi vain vakavien rikosten kohdalla. Arviomuistiossa ei ole salaisten pakkokeinojen ja salaisten tiedonhankintakeinojen osalta tehty arviota ihmisoikeusnäkökulmasta. Televalvonnan käyttöä tulee vielä arvioida EIS 8 artiklan kannalta.

Naisjärjestöjen Keskusliitto katsoo, että maalittamisen säätäminen rangaistavaksi edellyttää, että tekoja on mahdollista tehokkaasti tutkia. Erityisesti maalittamiseen osallistuvan henkilön tietoisuus toiminnan luonteesta voi olla vaikeaa osoittaa ilman esitettyjä tiedonhankintakeinoja.

Sanan- ja uskonnonvapaus ry toteaa, että televalvonta rajoittaisi merkittävästi henkilöiden perusoikeuksia ja lisäksi riskejä henkilötiedon suojalle. Yksityisyyden suojaan puuttuvien toimien kynnyks ei voi olla tietoverkoissa kategorisesti alempi kuin muualla.

Yksityishenkilöiden lausunnoissa todettua:

- Salaiset pakkokeinot yksityishenkilöiden sananvapauden harjoittamisen vakoilemiseksi tuntuu lähinnä Gestapon toiminnalta.
- Kuulostaa todella hyvältä idealta. Kyllä jokaisessa vapaassa länsimaassa tulee olla oma salaisen poliisi, joka vahtii, mitä ihmiset puhuvat ja missä ihmiset liikkuvat.
- Ehdotus johtaa ihmisten luottamuksen häviämiseen. Historiasta on tarpeeksi esimerkkejä maista ja ajoista, joissa tukahdutettiin hallinnon ja regiimin vastainen ajattelu.
- Todella merkittävä uhka yksityisyyden suojalle ja sananvapaudelle.
- Erittäin vaarallisilla vesillä liikutaan, mikäli maalittamisen ehkäisyynkin voidaan käyttää salaisia pakkokeinoja ja tiedonhankintaa.
- Tässäkin ongelmana, pyritäänkö aikaisemmista heikosti erottuvalla uudella, mutta ankarammin sanktoidulla rikosnimikkeellä saamaan tällaiset selvittämiskeinot käyttöön tapahtumiltaan täysin niiden aiempien mukaisissa tilanteissa. Ongelmana lienee sosiaalisen median alustojen sijainti ulkomailla.
- Salaisten pakkokeinojen käytössä on vaarana se, että niillä saatuja tietoja käytettäisiin muiden asioiden ajamiseen. Mikäli muita henkilöitä maalittava

henkilö toimii julkisesti omalla nimellään, niin ei olisi myöskään tarpeellista käyttää salaisia pakkokeinoja henkilön tunnistamiseen.

- On kyseenalaista, onko olemassa riittävän vahvoja perusteita sille, että maalittaminen, ainakaan koko laajuudessaan ja kaikissa tilanteissa, lisättäisiin niiden rikosten joukkoon, joiden selvittämisessä ja estämisessä voitaisiin käyttää televalvontaa. Ilmeistä on, että viestin sisällön perusteella hyvinkin vähäisen moitearvostelun ansaitseva viestittelyyn osallistuja voisi joutua televalvonnan kohteeksi. Ilmeistä on, että tuomioistuimien toimisi tällaisissa tilanteissa lähes pelkkänä kumileimasimena. Mikäli televalvonnan käyttö maalittamisessa lähitökohtaisesti hyväksyttäisiin, tulisi vielä arviomuistiota tarkemmin perusteella sitä, minkälaisissa tilanteissa televalvontaa tällöin käytettäisiin ja minkälaiset mahdollisuudet olisi muilla keinoin yrittää selvittää maalittamista ja siihen syyllistyneitä.

10 Ehdotusten vaikutukset

Puolustusministeriön mukaan maalittamisen haittavaikutukset eivät rajoitu vain teon kohteena olevaan asianomistajaan, vaan sillä voi olla laajemmin yhteiskuntaan ja yleisiin etuihin kohdistuvia haittoja. Maalittamisen rangaistavaksi säätäminen erittäin todennäköisesti ainakin jossain määrin lisää poliisin, syyttäjien ja tuomioistuinelaitoksen työmäärää. Syytteen nostamisesta päättäisi sananvapauslain 24 §:n 1 momentin mukaan valtakunnansyyttäjä, jolloin lakimuutos aiheuttaisi lisätyötä myös valtakunnansyyttäjän toimistolle. Mikäli asiassa edetään hallituksen esityksen valmisteluun, kullakin lausunnonantajalla on parhaat mahdollisuudet arvioida resurssi- ja kustannusvaikutuksia omalta osaltaan.

Sisäministeriö viittaa poliisitoimialan taloudellisista ja toiminnallisista vaikutuksista Poliisihallituksen lausuntoon. Määrän arviointi on ymmärrettävästi ennakkolisesti hyvin vaikeaa. On varsin oletettavaa, että maalittamisrikosten määrä nousisi huomattavasti arviomuistiossa arvioidusta.

Eduskunnan oikeusasiamiehen mukaan juttukokonaisuudet, joissa on jopa satoja tai tuhansia asianosaisia kuormittavat rikosoikeudenhoidon koneistoa niin, että kaikkien asioiden hoito poliisissa, syyttäjälaitoksessa ja tuomioistuimissa viivästyy. Jutun pilkkominen pienempiin osiin oikeudenkäynnissä ei luultavasti olisi mahdollista. Arviomuistiossa arvioidut summat ovat vaatimattomia. Arviot sekä eurojen että asianosaisten määrän osalta ovat selkeästi alimitoitettuja.

Tuomioistuinvirasto toteaa, että maalittamistapauksiin liittyvien oikeudenkäyntien määrä tuskin tulee nousemaan kovin suureksi. Näyttää kuitenkin ilmeiseltä, että jo yksittäinen oikeudenkäynti voi muodostaa laajan ja työmäärältään huomattavan kokonaisuuden. Yksittäisten asioiden käsittelyyn liittyvä lisärahoitus sopii hyvin huonosti yhteen tuomioistuintimien riippumattomuuden kanssa.

Syyttäjälaitoksen mukaan maalittamisen säätäminen virallisen syytteen alaiseksi rikokseksi lisää poliisin, aluesyyttäjien sekä valtakunnansyyttäjän toimiston työmäärää. Maalittaminen ei ole rikostyyppinä yksinkertainen vaan suhteellisen työläs sekä esitutkinnassa että syyteharkinnassa. Myös poistamis- ja menettämiskaavojen yksilöiminen aiheuttaa lisätyötä. Täsmällisinä henkilötunteina työmäärän kasvua on kuitenkin vaikea arvioida.

Poliisihallituksen mukaan uudistus kasvattaisi selvästi erityisesti poliisin, mutta myös muun rikosoikeusketjun työmäärää. Esityksen taloudelliset vaikutukset tulee jatkovalmistelussa arvioida vielä tarkkarajaisemmin. Lopullista rikosprosessiin tulevien juttujen määrää on hyvin vaikea ennakoida, mutta jotain suuntaa voidaan saada siitä, että poliisin tutkittavaksi tuli esimerkiksi v. 2021 tietoverkko tapahtumapaikaksi määriteltyjä sellaisia tekoja yli 8 000, joissa rikosnimikkeinä oli maalittamiseen tyypillisesti soveltuva kriminalisointi. Arviomuistiossa määritetty 150 uuden teon määrä vaikuttaa selvästi riittämättömältä. Varovaisuusperiaatekin huomioiden parempana lähtökohtana voidaan pitää n. 1 500 uutta tapausta. Arviomuistiossa esitetty keskimääräinen tutkinta-aika 40 h vaikuttaa tarpeettoman optimistiselta. Jos se otettaisiin perustaksi ja jos tutkittavia uusia juttuja olisi 1 500, poliisin työmäärän lisäys olisi 60 000 tuntia vuodessa. Poliisin yhden henkilötyövuoden tuntimäärä on 1 640 ja laskennallinen henkilötyövuoden hinta 70 000 euroa. Näin ollen lainsäädännön muutos aiheuttaisi varovaisestikin arvioituna poliisille 36,6 htv:n lisäystarpeen eli kustannukseksi 2 562 000 euroa.

Helsingin hovioikeuden mukaan oikeudenkäynneistä olisi odotettavissa näytöltään laajoja. Oikeudenkäynneistä voi tulla erityisen laajoja tilanteissa, joissa syytteessä on lukuisia maalittamiseen osallistuneita henkilöitä.

Helsingin kärjäoikeus toteaa, että maalittamista koskeva syyte voi johtaa erittäin laajaan oikeudenkäyntiin. Yksittäisten erityisen laajojen oikeudenkäyntien aiheuttama kuormitus on otettava riittävästi huomioon ja huolehdittava tuomioistuinten resurssien riittävydestä.

Länsi-Uudenmaan kärjäoikeuden mukaan maalittamista koskevien esitutkintojen, syyteharkintojen ja oikeudenkäyntien määrää on vaikea arvioida. Määrää saattaa jäädä vähäiseksi tai se saattaa johtaa yksittäistapauksissa varsin mittaviin prosesseihin.

Suomen Asianajajaliiton mukaan tulee enemmän hyötyä kuin haittaa.

Suomen Lakimiesliitto ry katsoo, että maalittamisen kriminalisoinnista on selkeä ja hyödyllinen yhteiskunnallinen vaikutus. Liitto kiittää arviomuistion sisältämistä kustannusvaikutusten arvioista. Arviomuistiossa on tarkkaan arvioitu tapauksen selvittämiseen ja käsittelyyn kuuluva työaika sekä siihen tarvittavat resurssit.

Suomen Poliisijärjestöjen Liitto SPJL ry on samaa mieltä arviomuistiossa esitetystä yhteiskunnallisista vaikutuksista. On selvää, että maalittamisen säätäminen rangaistavaksi lisäisi sekä rikosprosessissa toimivien viranomaisten työmäärää että siihen liittyvää vaikutusta viranomaisvoimavaroihin ja valtionalouteen. Näitä vaikutuksia on erittäin vaikea arvioida tässä vaiheessa, minkä vuoksi tulee järjestää viranomaisvoimavarojen riittävyyden seuranta ja ryhtyä tarvittaessa toimenpiteisiin voimavarojen riittävyyden turvaamiseksi.

Suomen Syyttäjäyhdistys ry katsoo, että yhteiskunnalliset vaikutukset olisivat hyödyllisiä. Muistiossa on todella ansiokkaasti laskettu ehdotuksen taloudelliset vaikutukset. Suhteellisen laajan jutun esimerkki on 10 vastaajan esimerkki. Keskimäärin jutut tuskin noin laajoja olisivat.

Suomen tuomariliitto ry:n mukaan taloudelliset vaikutukset tulee ottaa huomioon oikeudenhoidon resursseissa ja huolehtia niiden riittävydestä.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry lausuu, että työpaikan tulisi käsitellä yhteistoiminnassa toimintaperiaatteita ja käytännön menettelytapoja maalittamisen ennaltaehkäisemiseksi ja toimintatavoista ko. tilanteissa.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK painottaa, että maalittamista on tarkasteltava laajemmin kuin arviomuistion ko. luvussa on tehty. Vaikutuksia on tarkasteltu liian voittopuolisesti viranomaistoiminnan näkökulmasta. Olisi perusteltua arvioida taloudellisia vaikutuksia tilanteessa, jossa esitettyjä muutoksia ei tehtäisi (sairauspoissaolot, työtehon lasku, työpaikkojen vaihdokset jne.).

Julkiset oikeusavustajat ry:n mukaan maalittamisen kriminalisoiminen tulee väistämättä lisäämään painetta myös julkisen oikeusavun resursointiin.

Professori Matti Tolvasen (Itä-Suomen yliopisto) mukaan kriminalisointi voisi olla omiaan lisäämään potentiaalisten uhrien suojaa tai ainakin suojan tunnetta. Taloudellisia vaikutuksia on jokseenkin mahdotonta arvioida.

Amnesty International Suomen osasto ry pitää myönteisenä arviointia maalituksen kohteeksi joutuneen perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisesta. Maalittamisen tunnusmerkistö pitäisi kuitenkin ulottaa kaikkiin ihmisiin. Maalittamista koskevissa kysymyksissä on tärkeää tehdä sukupuoli- ja yhdenvertaisuusvaikutusten arviointi. Arviomuistiossa maalittamista ei ole myöskään huomioitu yksittäisten vähemmistöryhmiin kuuluvien henkilöiden näkökulmasta.

Naisjärjestöjen Keskusliiton mukaan tehokkaampi puuttuminen maalittamiseen turvaisi yksilön perusoikeuksien suojaa ja parantaisi yksilön oikeusturvaa. Kriminalisointi edistäisi perusoikeuksien, demokratian ja oikeusvaltioperiaatteen toteutumista myös yleisellä tasolla. Maalittamisen sukupuolittuneeseen ja vähemmistöjen oikeuksiin kohdistuvaan luonteeseen liittyviä vaikutuksia ei ole huomioitu muistion vaikutusarviossa.

Vapauden liitto r.p. toteaa, että tässä luodaan huonoa tulkinnanvaraista lainsäädäntöä, joka tulee johtamaan jälleen sananvapauden kaventumiseen.

Yksityishenkilöiden lausunnoissa todettua:

- Raivataan tietä diktatuurille.
- Tukahdutetaan kansalaiskeskustelu, yhteiskunnallinen luottamus ja vapaa keskustelu.
- Heikennetään valtavasti Suomen demokratiaa ja sananvapautta ja tulkintaa voidaan muuttaa.
- Rikostutkinnan uhka jo itsessään vaimentaa kansalaiskeskustelua.
- Pelkän maalittamisen ottaminen rikosnimikkeeksi saattaisi saada osan ihmisistä luulemaan, että sellainenkin henkilön julkinen arvosteleminen olisi kiellettyä, mikä ei olisi.
- Ehdotettuun tunnusmerkistöön liittyvä vaara siitä, että se rajoittaisi epäsuorasti poliittista ja yhteiskunnallista kriittistä keskustelua, joka nauttii sananvapauden suojaa. Erillisen maalittamistunnusmerkistön hyödyt haitalliseen verkkoviestintään puuttumisessa vaikuttavat hyvin epävarmoilta. Arviomuistiossa ei ole ennakoitu merkityksellisiä näyttöongelmia maalittamisen käynnistäjän tarkoituksen suhteen. Ilman merkittäviä resurssilisäyksiä rikosprosessiketjun eri vaiheissa ei voitane olettaa, että maalittamistapauksia pystyttäisiin saattamaan tuomioistuimiin juurikaan nykyistä enempää. Arviomuistioon sisältyvät esityksen taloudellisia vaikutuksia koskevat laskelmat vaikuttavat ylipäänsä varsin optimistisilta.
- Arviomuistion lukumääriä uusista vuosittaisista asioista (150) ja epäiltyjen ja vastaajien keskimääräisestä määrästä asiaa kohden (10) voidaan tässä vaiheessa pitää realistisina arvioina. Lukumäärät voivat ehkä olla ennemminkin vähän esitettyä pienempiä. Syytteen nostamiseen päätyisi vähemmän kuin arviomuistion esimerkkitapauksen mukaiset 120 asiaa. Jos vastaajia on 10, pääkäsittely kestäisi arviolta noin kaksi kokonaista istuntopäivää, joskus voisi mennä kolmannellekin päivälle. Huomioon on otettava myös asianomistajien ja vastaajien avustajien palkkiot. Arviomuistiossa esitettyjen kustannuserien lisäksi on otettava huomioon, että tällaisissa asioissa syyte tulee todennäköisesti hylätyksi useammin kuin rikosasioissa keskimäärin. On todennäköistä, että valtion varoista asianomistajien ja vastaajien avustajille maksettavat palkkiot (ja kulukorvaukset) on arviomuistiossa arvioitu selvästi alakanttiin.

11 Muut asiat

Sisäministeriön mukaan rikosoikeudellisen sääntelyn lisäksi tarvitaan kuitenkin edelleen muita toimia, joita ilmenee esimerkiksi sisäministeriön työryhmäraportissa (julkaisu 2021:3). Jatkovalmistelussa tulisi kiinnittää enemmän huomiota uhrin oikeuksiin ja oikeus- turvaan, esimerkiksi valtion suojaamisvelvollisuuden kautta.

Eduskunnan oikeusasiamies toteaa, että asian mahdollisessa jatkovalmistelussa ei kannattane sivuuttaa sitä, että maalittaminen ei ole kotimainen ilmiö. Arviomuistiossa ei ole tuotu esiin seikkoja, jotka antaisivat aiheen lähteä siitä, että maalittamista esiintyisi erityisen paljon juuri Suomessa tai että se olisi Suomessa laadultaan erityisen vakavaa. Arviomuistiossa ei myöskään ole pohdittu sitä, ovatko maalittamisen kohteet Suomessa vertailumaita herkempiä maalittamisen vaikutuksille. Mikäli asian valmistelua jatketaan, olisi aiheellista pohtia, mikä erottaa Suomen muista vertailumaista maalittamisen kriminalisoinnin välttämättömyyden suhteen.

Poliisihallitus kiinnittää huomiota siihen, että työnantajan mahdollisuudet avustaa työntekijää maalittamisesta johtuvan oikeusprosessin aikana ovat voimassa olevan lainsäädännön nojalla varsin rajalliset. Voimassa oleva sääntely perustuu pitkälti muun muassa siihen, että virkamiehen oikeudenkäyntikulujen korvaamisvastuun kantaa prosessin aikana virkamies itse omien kustannustensa osalta. Sääntelyn kokonaistarkastelu tulisi aloittaa. Lisäykset tai muutokset poliisin kybertoimivaltuuksiin olisivat myös maalittamisen estämisen, paljastamisen ja selvittämisen näkökulmasta tarpeellisia.

Helsingin hovioikeuden mukaan lainkonkurrenssikysymyksiin olisi otettava kantaa laissa tai vähintään hallituksen esityksen perusteluissa.

Suomen Lakimiesliitto ry pitää valitettavana sitä, ettei maalittamista koskevaa sääntelyä ole katsottu tarpeelliseksi arviomuistion kansainvälisen vertailun kohdemaissa. On erinomainen mahdollisuus Suomelle olla edelläkävijä.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK:n mukaan Suomen lainsäädäntöön tarvitaan Ruotsissa 1.3.2021 voimaan tuleen kaltainen toimipaikkoja koskeva lähestymiskielto.

Julkiset oikeusavustajat ry:n mukaan julkisiin oikeusavustajiin voi kohdistua maalittamista. Myös julkisille oikeusavustajille tulisi yhdenmukaisesti esittää työnantajan puolelta

oikeusavustaja tai mahdollisuus hankkia haluamansa oikeusavustaja työnantajan osoittamalla varoilla.

Ihmisoikeusliitto ry:n mukaan maalittamisen ehkäisyssä ja siihen puuttumisessa tarvitaan myös muita toimenpiteitä kuin kriminalisointi. Kriminalisoinnin tullessa voimaan tarvitaan aiheesta kattavaa ja riittävästi resursoitua koulutusta poliisille sekä tuomioistuimille.

Professori Matti Tolvanen (Itä-Suomen yliopisto) ei usko maalittamisen kriminalisoinnin ratkaisevasti vähentävän viranomaisiin ja muihin riskialteissa tehtävissä toimiviin kohdistuvaa järjestelmällistä epäasiallista vaikuttamista. Kysymys ei kuitenkaan olisi vain symbolisesta rikosoikeuden käytöstä, koska resurssien niin salliessa esitutkintaviranomaisilla olisi kohtuulliset keinot maalittamisrikosten selvittämiseen.

Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto, FiCom ry:n mukaan kustannusten korvausten sääntelyä tulee muuttaa siten, että teleyrityksillä on aina oikeus täysimääräiseen korvaukseen kaikista viranomaisten avustamisesta aiheutuneista kustannuksista, myös henkilötöiden osalta. Jotta kohtuuton manuaalisen lisätöiden määrä voidaan välttää, tulee ehdoteuille säännösmuutoksille varata riittävä siirtymäaika. Lisäksi sääntelyn tulee olla riittävän täsmällistä, jotta automatisaatiota on mahdollista hyödyntää. Yhdistys esittää, että tietojen käsittely- ja luovutusedellytyksistä tehdään lähiaikoina kokonaisarviointi.

Amnesty International Suomen osasto ry toteaa, että pelkkä maalittamisen lisääminen rikoslainsäädäntöön ei yksinään tehosta maalittamiseen puuttumista. Huomiota tulee kiinnittää myös maalittamisen tosiasialliseen tutkintaan ja syytteiden nostamiseen. Arvioinnissa ei ole esitetty maalittamisen vanhentumisaikaa. Viranomaisten, erityisesti poliisin, syyttäjälaitoksen sekä tuomioistuinten resursseja tulisi lisätä, jotta maalittamiseen voidaan puuttua tehokkaasti. Amnesty kannustaa varmistamaan, että toteutetaan kokonaisvaltaisempia toimenpide-ehdotuksia maalittamisen torjumiseksi.

Naisjärjestöjen Keskusliiton mukaan maalittamistapauksia tulee priorisoida tutkinnassa nykyistä korkeammalle, ja maalittamista koskevat rikosasiat tulee käsitellä täysimittaisesti esitutkinnassa, syyteharkinnassa ja tuomioistuinkäsittelyssä.

Yksityishenkilöiden lausunnoissa todettua:

- Sakon ja vankeuden lisäksi maalittamisesta tuomittujen nimet tulisi koota julkiseen järjestelmään, jotta esimerkiksi sosiaalisen median ryhmien ylläpitäjät voivat moderoida keskusteluita tietäen osallistujien mahdollisesta taipumuksesta maalittamiseen tai jopa estää heitä osallistumasta ryhmissä käytäviin keskusteluihin.

- Vaarana on, että erilliskriminalisoinneilla heikennetään rikoslain johdonmukaisuutta ja toimivuutta ja lisätään rikoslain kasuistisuutta. Kun erilliskriminalisointiin liittyy oma erillinen rangaistusasteikko, voi jopa kansalaisten yhdenvertaisuus joissakin tilanteissa vaarantua. Rikoslakia ei tulisi muuttaa piste-mäisesti pelkästään hallitusohjelman kirjausten perusteella. Maalittamisen kohdalla toivomuslistan kärkipäässä olisi varmaan se, että erilaisista tietoverkkojen alustoista hyödyn keräävät tahot veloitettaisiin ottamaan suurempi vastuu niillä olevasta sisällöstä eikä asiaa täytyisi hoitaa usein kalliiksi tulevilla rikosoikeudellisilla keinoilla.

Oikeusministeriö
PL 25
00023 Valtioneuvosto
www.oikeusministerio.fi

Justitieministeriet
PB 25
00023 Statsrådet
www.justitieministeriet.fi

ISSN 2490-1172 (PDF)
ISBN 978-952-400-362-9 (PDF)